

ТРИЗНЕВИК. REVUE HEVDOMADAIRE. UKRAINIENNE. TRIDEN'T

Число 2-3 (310-311) рік вид. VIII. 17 січня 1932 р. Ціна фр. 2 Prix 2 fr.

Париж, неділя, 17 січня 1932 року.

Минулої неділі Франція впорядила національний похорон покійному Андре Мажіно — найвища почесть, яку може виявити нація заслуженому своєму синові.

Минулої неділі в Парижі провозжали в останню дорогу Андре Мажіно — військового міністра, салдата і патріота, «символ патріотизму», як зазначив в прощальній промові, оддаючи останню честь покійному, голова кабінету Ляваль. Все життя покійного Мажіно — це зразок і наука того, як треба любити отчизну і служити їй: на полі бою з рушницею в руці, обороняючи саме існування її, чи за міністерським столом, дбаючи про її оборону і ліпше майбутнє.

На Еспланаді Інвалідів перед смертними останками героїчного «сержанта з Вердена» разом з сотнями прапорів французьких і чужих схилився в пошані і жовто-блакитній прапор український, прапор Т-ва б. Вояків Армії УНР. Серед численних делегацій була й делегація наших вояків.

Оддати останній довг покійному прийшли українці не тільки з міжнародньої ввічливості, тому, що ми живемо у Франції, користуємося її гостинністю і за ці роки зійшлися з її життям. Пішли українські комбатанти віддати останню пошану не тільки тому, що покійний Мажіно був головою «Національної Федерації Комбатантів», найстаршої у Франції, яка прийняла до себе, як філію, наше Товариство.

По-за цими загальними мотивами, які накладають само собою обов'язок ввічливості і співчуття, були ще й причини інші, внутрішні. Наші вояки провозжали з почестями не тільки визначного і заслуженого

діяча тієї країни, де ми живемо, не тільки свого голову, але й чоловіка, який знав нашу справу, розумів її вагу, прихильно ставився до потреб тих, хто за неї бився і нині на чужині побивається, і допомагав їм.

Ми ніколи не забудемо тієї уваги, того прихильного відношення, яке зустріла у покійного доля наших вояків, які живуть і працюють у Франції. У насъ передь очима остання ознака уваги його, вже тяжко хворого: передсмертний новорічний привіт нашому Товариству б. Вояків.

Ось чому ми глибоко поділяємо жалобу Франції і її Армії.

І разом з прапором Т-ва Вояків Армії УНР схилиємося всі ми бойці і патріоти, вся українська еміграція в пошані перед домовиною великого салдата і патріота.

Листи до земляків.

I.

На Новий Рік. *)

У Франції, де тепер мені милостю Божою та волею ІІІ-го інтернаціоналу, на чолі з грузином Сталіним та українцем Мануїльським, доводиться віку доживати, був в початку ХІХ-го століття один письменник. Звався він П. Л. Курье. Більшість своїх писань він підписував «Vignerou de Luynes», що по нашому краще всього перекласти, як «хлібороб з Ничипорівки». Писав він в часи важкі для своєї батьківщини, пригнобленої, розбитої, ограбованої, зневаженої... Це були часи реставрації Бурбонів, коли в країні, що проголосила на весь світ принципи братерства, вільности та рівности, запанувала люта реакція, а Великий Імператор, що розніс ці гасла по всій Європі, кінчав своє життя на Святій Гелені.

Згадав я цього письменника та шей на Новий Рік тому, що найбільшу і найдобрішшу частину своїх писань він написав у формі «листів» до земляків, а ще більш через те, що ці листи були написані у Франції під ту пору, яка нагадує де-чим те лихоліття, що переживає наша батьківщина зараз. Ми те-ж тепер, після короткочасового відродження нашої державної незалежности, маємо московську реставрацію, своерідну «реставрацію Бурбонів», правда не в вигляді «двуголо-

---

*) Коли б хто з читальників хотів звернутися до автора «листів» з яким запитанням, то може писати на адресу редакції: листа буде переслано по призначенню.

вого орла», а «червоного прапору», але не все одно — «чи вмер Данило, чи болячка задала».

Разом з тим в писаннях цього самого французького «хлібороба з Ничипорівки» є стільки повчального для нас, українців, що згадати його, на мою думку, буде своєчасним і корисним, бо, як казав Шевченко в своєму «Посланію»,

«Чужому навчається»...

* * *

Коли П. Л. Курье почав свою відому серію листів, в яких він проголосив безоглядну боротьбу Бурбонам та реставраторам всіх гатунків, то він був, порівнюючи зі мною, далеко в кращому становищі і то не тільки тому, що він був П. Л. Курье, а головне через те, що у Франції була реставрація «французьких», а у нас «московських бурбонів».

Завдяки цьому, Курье міг писати свої «листи» дома, сидючи у себе на хуторі, та провадючи своє господарство. Писав він їх цілком одверто і хоч доводилося йому інколи за ці писання сидіти у в'язниці, але він і звідтіль продовжував їх писати, з тією ріжницею, що вони тоді ставали ще гостріші... Ну, а коли б я поспробував вернутися на свій хутір, у Ничипорівку і спробував що-сь таке написати? Напевне, зараз би мене поставили «до стінки» і на тому б вся справа кінчилася.

П. Л. Курье, розпочинаючи свої писання, вважав потрібним проголосити ті принципи, яких він триматиметься в своїй праці. Тому що я «хлібороб», — писав він, — мої принципи дуже прості і ясні: у всіх справах я тримаюся тієї засади, що двічі по два буде чотири, а частина завжди буде менше від свого цілого. Що-до того, чи є проста лінія найкорочше віддалення про між двома пунктами, я вже маю сумніви і твердити цього не відважуюсь.

Виходючи з такої засади, він відгукується на всі тодішні актуальні справи. Чи йде питання про тодішні всенародні позички і підписки («зайом індустріалізації», підписка добровільна на «освіахим» і т. ин.) він пише так: «як би ми мали стільки грошей, що не знали б, що з ними робити, заплативши всі наші борги, репарувавши всі наші шляхи, допомогши всім нашим убогим, церкву нашу помалювавши та припорядивши, і коли б за потребами «нашої Ничипорівки» (com. Veretz) залишилась би якась решта, то вважаю, мої земляки, що нам треба було б, об'єднавшись з нашими сусідами, відбудувати місток, що скорочує на добру частину шлях до Тура, де ми маємо ринок для наших продуктів. Це було б найкраще використання зайвого гроша, а не викуп палацу

Шамбору для наслідника престолу, як це пропонує нам уряд». Знову таки, коли тодішній уряд підіймав питання про допомогу промислу та хліборобству, так тоді звалася «п'ятилітка», то він на це відповідає: «досить того, щоби уряд збирав податки та розподіляв свої дари. Але, Бога ради, не мішайтеся до наших справ. Ну, постраждайте, коли ви нас не можете забути, але згадуйте про нас, як найменше. Ваші наміри що-до нас мабуть найкращі, ваші погляди наймудріші і, я певен, зовсім нетенденційні, але фатально все, що ви поліпшуете, гине, що ви консервуєте — псується, чим ви керуєте — йде кепсько, за виключенням гральних притонів та домів розпусти. Ну ще, може опера не обійдеться без вашої допомоги, але, ми, хлібороби, робітники, ремісники та інші люде, що трудимось, не вимагаємо від вас нічого окрім с в о б о д и ».

Торкався він в своїх листах і свавілля місцевої та центральної влади, і порушення прав вільної преси, і зловживань фінансових, і в той час поширеного клерикального терору і для всіх цих питань він знаходив таку формуловку, яка завжди підкреслювала те, що реставрація і в своїх політичних, громадських, культурних, економічних заходах розходиться з звичайним з д о р о в и м ж и т - є в и м з м и с л о м .

* * *

Розповів я про цього цікавого і так легко зрозумілого для українців письменника з метою, що може і нашим землякам його метода де в чому пригодиться.

Сучасну Україну опутала непроходима густа, як чорний туман, облуда всяких гарних слів, пишних обіцянок, надій на майбутнє, безсоромної брехні про те, що діється на всьому світі. А під прикриттям цієї облуди твориться саме ганебне і злісне поневолення людини і нації, перед яким часи французької реставрації, що була більш, як сто років назад, уявляються якимсь зразком правного існування.

І чи не прийшов, мої земляки, з Новим Роком час, коли треба вам розвіяти цю облуду, прогнати цю ману з своїх очей, що примушує вас терпіти це знущання в надії, що в якомусь майбутньому вас чекає земний рай. Чи не на часі зараз, зустрічаючи Новий Рік та ще й високий, призвати вас на допомогу той самий життєвий з д о р о в и й з м и с л , яким керувався П. Л. Курье в своїй боротьбі з Бурбонами. Він же вам зразу нагадає, що вас дурять вже ось більше, як 14 років і то нахабно дурять. То казали, що все буде ваше і всі будуть рівні і ситі. То просили почекаати, поки кінчиться війна; там, коли знесуть

блокаду, поки припинять бойкот, тепер, — поки кінчать «п'ятилітку»... І що-ж хоч одну з цих обіцянок виконано, хоч трохи життя стало краще?..

І чи не нагадує вам те, що писав про самий реакційний уряд Курье, те саме, що діється у вас?

Подумайте над моєю порадою, закликайте собі на допомогу простий людський розум і тоді для Нового Року вам одразу вспом'янется, що та сама ваша батьківщина, на якій ви поневіряєтесь, ще за вашої пам'яті була вільною незалежною республікою, де ви самі були вільні встановлювати такі порядки, при яких-би люде зараз-же, а не після «п'ятилітки» були вільні, багаті, щасливі...

К. Н. Ніко.

St. Jean de Maurienne

1 січня 1932 року.

А все таки...

Той рік, що саме тепер одійшов у вічність, не належить до тих, які ми будемо згадувати добрим словом. Був це важкий рік. Був це рік для нас під кожним оглядом несприятливий.

А все таки... Переглядаючи події цього важкого і несприятливого для нас під кожним оглядом року і беручи їх в історичній перспективі, можемо ми з задоволенням констатувати, що баланс наших національних здобутків і втрат навіть в цьому скрутному році є проте позитивний. Навіть при тій всій скруті, яку довелося нам пережити і яку ще доводиться переживати, можемо ми з повною вірою і спокоєм чекати майбутніх подій. Минулий рік, може більш яскраво, як ряд попередніх, показав і наочно довів, що нема і не може вже бути такої ситуації, коли б наша національна і державна справа могла б бути знята з порядку денного. Може він більш яскраво і виразно ствердив, що наша проблема вже перестала бути внутрішньою проблемою лише тих держав, що посідають українські землі. В калейдоскопі подій світової економічної кризи, під знаком якої проходив минулий рік, все виразніше, все повніше змальовувалося те міжнародне, світове значіння, якого набирає наша справа. Без її розв'язання й полагодження нема і не може бути спокою і стабілізованих відносин в Європі — свідомість цього все виразніше починає набирати права громадянства як серед урядових, так і серед громадських європейських кол.

Може в жадному році, як в минулому, не виявилось так з повною очевидністю і виразністю ціла безсилість чужої влади встановити нормальні відносини і порядок на українській землі. Маємо на увазі перш за все совітську Україну. Совітська влада, захоплена світовою господарською кризою, в повній безпорадності все виразніше обертає своє панування на Україні в найбільш хижацьку, грабіжницьку

експлоатацію природних ресурсів нашого краю, все одвертіше керується принципом : «après nous le déluge». Навіть найбільшим скептикам з західно-європейських кол стає ясным, що московські окупанти є безсилі встановити у нас якісь нормальні відносини стабільного характеру, що їхнє панування лише переходовий епізод на Україні.

Оскільки сучасна світова економічна криза примушує спиняти увагу на всіх тих проблемах в Європі, які залишилися неполагодженими, остільки є природним, що власне минулий рік був часом, коли про українську справу в Європі говорено й дискутовано більше, ніж коли небудь. Мабуть ніколи не привертала українська справа стільки уваги англійської преси, англійських урядових і громадських кол, як власне минулого року. Значно зросли інтереси і увага до української справи серед французьких громадських кол. Не зменшувалося заінтересовання нашою справою в Італії. Навіть Німеччина, яка цілу свою енергію і увагу присвячувала своїй господарській катастрофі, коли судити по німецькій пресі, не преривала свого пильного слідкування і обсервації над нашим життям і нашими подіями.

Це все мало місце минулого року, такого важкого для нас, року, коли над сірими і буденними подіями нашої що-денної боротьби за існування не виділилося у нас нічого такого надзвичайного, що могло б притягти спеціальну увагу чужинців. Є це для нас дуже доброю позитивною ознакою. Часи, коли українську проблему можна було б трактувати, як «домашній спор славян между собой», вже минули. Рік 1931 дає тому виразні докази.

* * *

Сказали ми вище, що можемо з повною вірою і спокоєм чекати майбутніх подій. Говоримо так, бо маємо глибоку віру в творчі сили української нації, яку не могли подолати всі зусилля ворожого гніту на протязі століть. Говоримо так, бо знаємо, що час здійснення наших національно-державних ідеалів прийде. Але було б великою помилкою для нас, всієї тої генерації, що бере активну участь в творенню культурних і політичних вартостей в теперішній час, коли б ми з факту неминучости здійснення наших постулатів зробили висновок про можливість зниження темпу нашої праці, до обмеження нашої ролі пасивним чеканням майбутніх подій.

Набуття нашою проблемою загально-європейського значіння збільшує і інтенсифікує ті завдання, які стоять перед нацією. З окрема збільшує і інтенсифікує ті завдання, які стоять перед українською еміграцією, що їй припала на долю репрезентація нації закордоном. Не можемо забувати, що постановка нашої проблеми, як проблеми європейської, ще далеко не є ідентичною з близькістю її позитивного розв'язання. Воно є можливо і воно наступить, коли ми самі виявимо вистачаючу кількість конструктивних сил і творчої енергії. Теперішня увага до наших справ і нашого життя західно-європейського світу, яка починає виявлятися, може статися для нас як фактом позитивного, так і негативного порядку. Ця увага до нас може дати лише шкідливі

наслідки, як що ми не зможемо чужим зарепрезентувати нічого іншого, як так добре відомі нам і з нашого минулого, і з нашого сучасного факти нашої безвідповідальної отаманщини, анархії, нашого ославленого «індивідуалізму» — всього того намулу, який забруднює живе джерело нашого національного розвитку і поступу. Ця теперішня увага до нас західно-європейської opinio може стати фатальною, як-що ми не підпорядкуємо цих диких виявів московсько-азіатських впливів на нас духу національної єдності, солідарності і дисципліни. Небезпеку таких деструктивних виступів особливо треба підкреслити в теперішній момент, коли в зв'язку з сучасною кризою ґрунт для них утворюється подекуди сприятливий.

Хай же усвідомлення того загального значіння, якого набрала українська проблема, серед всіх нас виробить і інтенсифікує почуття відповідальності! Бо ж не можемо забувати: тільки та нація є зріла до державности, яка є свідомою відповідальности за всі свої вчинки, за всі свої виступи.

В. Садовський.

Безсилля большевицької влади у боротьбі з контрреволюцією шкільних підручників.

Вже не один рік ведеться на сов. Україні завзята боротьба за якість підручника, що має бути знаряддям комуністичного виховання. Не кажучи вже про букварь і читанку, які змістом своїх статей повинні відбивати класову боротьбу та соціалістичне будівництво, навіть арифметичний задачник — і той має своїм завданням служити пропаганді колективізації та активній боротьбі із старими формами праці й побуту.

Все було б добре, коли б не класовий ворог, який — так свідчить большевицька влада — уперто веде свою руїницьку працю й різними засобами, нерідко «тонкими, замаскованими формами», просуває в шкільних підручниках контрреволюційні ідеї і тим шкодить будівництву соціалізму.

Після процесу СВУ Наркомос рішуче взявся за вилучення із шкільного ужитку тих підручників, авторами яких були педагоги з процесу СВУ. А треба сказати, що ці підручники завдяки своїм педагогічним якостям знайшли велике поширення по школах сов. України. Щоб виправдати примусове усунення із шкільного вжитку цих підручників, большевицька влада звернулася до услужливих «педагогів» — розкрити контрреволюцію в підручниках В. Доги, Г. Іваниці та інших педагогів з процесу СВУ.

В останній книжці «Комуністичної Освіти» (ч. 7-8 за 1931 р.) знаходимо статтю С. Чавдарова «Шкідництво на педагогічному фронті», як раз присвячену цій темі — огляду підруничкової продукції педагогів з СВУ. С. Чавдаров зводить переступи авторів цих підручників до таких десяти точок:

1. Педагоги з СВУ визнають базу виховної роботи не соціально-виробниче, а індивідуально-родинне оточення: свої питання вони починають з опису хати, котика, Мурка, і «не наводять ні одного факту, що ставив би перед дітьми нову проблему, малював перед ними нову перспективу». На доказ свого твердження С. Чавдаров аналізує статтю «Наше подвір'я» з читанки «Живе Слово» В. Доги: «Ось що з себе в'являє «Наше (себ-то Дожине) подвір'я»; його структура: 1. хата, 2. клуня, 3. хлів, 4. возовня, 5. саж. Інвентарь: всяка худоба, свині, що «удень ходять по подвір'ю, риють землю та шукають, де б їм поїсти в затінку». Подвір'я, нівроку, нічого собі. Таке хороше, куркульське подвір'я. Його Дога зве нашим, своїм. Звичайна річ, що за колективи, за машини, за форми нового побуту, за пролетаріят, за незаможників, за наймитів ні в першій, ні в другій частинах «Живе Слово» й згадки не має».

2. Сільсько-господарська праця з опису її педагогами з СВУ приймає характер суцільної ідилії: «в освітленню шкідників ця праця тяжкувата, але «немов шовкове стане полотно», «уся сім'я зодягнеться».

3. Педагоги з СВУ стоять за машину для куркуля, але проти машини, як знаряддя соціалістичної перебудови села.

4. Вони ж стоять проти розшарування села й проти класового виховання дітей.

5. Ці ж педагоги стоять проти громадсько-політичної роботи школи.

6. Підручники авторів з СВУ не озброюють на антирелігійну роботу. Так, «Дога уникає соціальної характеристики релігійних свят та релігії взагалі». «Намагається показати Різдво (в оригіналі з малої літери. С.) в побутово-етнографічному аспекті з колядками, з проханням щастя на новий рік то-що».

7. Іваниця з Догою — проти Червоної Армії: «нічого за вождів — за Фрунзе, Ворошилова, Буденного»...

8. Іваниця, Дога і інші упорядчики мовчать за Центральну Раду й Петлюру: «Іваниця ще може відважитися сказати гостріше проти Денікіна, денікінців, а проти петлюрівщини, проти Ц.Р.—ви від нього не почувете».

9. Через підручники хотять виховувати сільських дітей проти комуністичної партії, проти пролетаріату.

10. Замість інтернаціонального виховання вони свідомо діяли на виховання національне, шовіністичне.

Нема чого дивуватися тому, що, підводячи підсумки всіх цих переступів, С. Чавдаров прийшов до висновку, що уся підручникова продукція педагогів з СВУ «є активна боротьба петлюрівщини.... за молоде покоління, за дитинство, за школу».

Щоб позбутися «шкідливих» підручників В. Доги, Г. Іваниці та інших педагогів з СВУ, большевицька влада вирішила надалі доручати виготовлення підручників колективам педагогів, комуністичний світогляд яких стоїть по-за всяким сумнівом.

Але практика свідчить, що й цей порядок виготовлення підручників не рятує положення: на світ Божий по-старому з'являються підруч-

ники, які виявляють «неприхисану куркульську ідеологію». Про це — розуміється, з великим сумом — розповідає П. Духно в статті «Увага якості підручника» («Радянський Книгарь», ч. 21-22 з 1931 р.), де подає для ілюстрації зміст однієї задачі з арифметичного підручника: «Колгосп оре трактором і йому обійшлася оранка стільки-то, а селянин — односібник, не маючи коня, наймає собі і витрачає стільки-то. Дітям дається завдання: вирішити, кому ж, колгоспові чи односібникові дешевше обходиться оранка одного га і «з'ясуйте, чи варто селянинові йти до колгоспу?». Правда, задача бездоганна. Питання поставлено просто в лоб: за чи проти колгоспу? А що б ви думали? Вийшло, що дитина з задачі може неочіно пересвідчитися, що в колгосп не варто вступати: односібникові оранка 1-го га обійшлася 2 карб. 13 коп., а колгоспові — 5 карб. 20 коп. Жадному редакторові, рецензентові в голову не прийшло, та й не в силах він перерішати всі задачі, що в такій архиреволюційній задачі захована махрова контрреволюція. А отже виходить так, треба дивитися не лише на словесну форму, а мати надто пильну політичну чуйність, щоб збагнути весь політичний зміст.

Той же автор наводить з однієї читанки оповідання про те, чому саме комуна завдячує добрим урожаєм. Голова колективу дає селянам таку відповідь: «А тому, товариші, що ми робимо так, як агрономи нам говорять. Без агронома ми ані кроку». А далі П. Духно від себе додає: «Добре, що комуна працює за вказівками науки, але зовсім нікуди не годиться, що автор змазує ролю колективного господарства і радвледи що-до села, закрившись лише однією агрономією».

А ось відомий ще з дореволюційних часів педагог Я. Чепіга, який тепер одверто відхрещується від своїх «помилкок» в підручниках, що зладжував разом з Догою та Г. Іваницею, так критикує один б у к в а р (підкреслення моє. С.), виданий в 1931 р. колективом педагогів: «Індустріалізація, колективізація, машинізація сільського господарства остільки анемічно репрезентовані, що можуть тільки ввести учителя в облуду і ні в якій мірі не допомогти йому виконати завдання й вимоги країни Рад, що будує соціалізм, вимоги пролетаріату, що напружує всі сили, щоб в боротьбі з внутрішніми і зовнішніми ворогами завершити будівництво соціалізму» (Див. «Огляд букварів» в ч. 7-8 «Ком. Освіти» за 1931 р.).

Де ж вихід? Хто може гарантувати большевицькій владі виготовлення вповні витриманого в бажаному для неї дусі підручника? Над вирішенням цього питання б'ється тепер і большевицька влада, і педагогічна преса на сов. Україні.

Згаданий вже раніш П. Духно дає таку відповідь на це запитання: «Застерегти ідеологічну якість підручника ми зможемо, лише притягнувши тисячі і тисячі пролетарської суспільности і з окрема вчительства, а також і самих дітей до активної роботи над підручниками» (Див. його статтю «Увага якості підручника»).

Справді, спробуйте давати рукописи, напр., букварів і читанок на оцінку дітям! Можна бути певним, що вони відкинуть усю індустріалізацію, колективізацію, машинізацію», а домагатимуться оповідань

про нашу хату, про котика, про Мурка, про все те, що їх навколо оточує, що є їм так близьке і рідне.

При цій спробі рецензування підручників зіткнуться між собою з одного боку—потреби дітей, з другого боку—завдання «большевицької педагогіки», що замість потреб дитини висовує «вимоги пролетаріату та авангарду його «комуністичної партії» (слова Я. Чепіги з вище наведеної рецензії), бо «завдання педагогіки є службове що-до політики, соціалістичного будівництва» (див. статтю О. Кулінича «Про основні засади побудови програми з педагогіки для педвишів», «Ком. Освіта» ч. 7-8 з 1931 р.).

З цього змагання потреб дитячої природи та «вимог пролетаріату» безперечно вийдуть переможцями діти з їхніми потребами, бо й большевики не в силі змінити природи людської істоти.

Ст. Сірополко.

Андре Мажіно.

Смерть і похорон.

В четвер 7 січня о 2 год. вночі після короткої, але тяжкої хвороби, помер відомий французький діяч Андре Мажіно, військовий міністр Франції, довголітній депутат департаменту Мез, герой Вердена, Голова французької Національної Федерації Інвалідів, жертв війни та бувших комбатантів.

Покійний народився у 1877 році. Кінчивши юридичний факультет, став він аудитором Державної Ради, а потім займав відповідальну посаду адміністративну в Алжирі, але його широкі погляди, надзвичайна активність, почуття глибокого патріотизму кличуть до ширшої діяльності. І вже в 1910 році він стає депутатом департаменту Мез і входить до парламенту. Там дуже швидко завдяки особистим здібностям здобуває авторитет і повагу і стає близько до роботи уряду по військових справах. Вже в 1914 році війна його застала на посту товариша міністра військових справ. Але гарячий патріотизм його покликав його з високого поста до лав війська в перший же день мобілізації. Андре Мажіно, депутат і товариш міністра, йде звичайним салдатом і поступає в 44 піхотний територіальний полк, що направляється під Верден.

Підчас війни Мажіно стає на чолі групи розвідників, що показала надзвичайну хоробрість і виявила цінну діяльність. Однак в листопаді його тяжко поранено. Поранення це, протримавши цілий рік у ліжку Андре Мажіно, що дослужився вже до ступіня сержанта, залишило його навіки інвалідом. Особиста відвага, незнання страху, зразкова витримка та небувалий спокій у небезпеці — виділяли його серед маси вояків. Він мав п'ять одзначень, військовий медаль та орден Почесного Легіона. Був двічі поранений.

Ось текст наказу по армії про надання військового медалю:

«Мажіно (Андре), сержант 44-го територіального полку.

Керуючи групою добровільців-стрільців, одбув більше, як 50 розвідок, постійно постачаючи серед великих небезпек найцінніші відомості про стан ворогів.

6 листопаду, завдяки своєму доброму знанню терену, провів серед густого туману батальони, що мали метою зайняти кілька сел і прислужився до успіху цієї сміливої операції, яка коштувала нам лише трьох ранених.

Підстаршина визначний своєю бадьорістю та впливом, що здобув серед людей.

Підписано — Ж о ф ф р (—).

А ось другий текст — про призначення кавалером Ордону Почесного Легіона:

«Мажіно (Андре), сержант 44-го територіального полку.

Бувший товариш міністра військових справ, на власне бажання мобілізований, як звичайний вояк до 44-го піхотного територіального полку, організував навколо Вердена відділ добровільців-розвідчиків, над яким прийняв командування і душею якого був.

Підчас більше, як 50 розвідок на теренах зайнятих ворогом, показав приклад безпримірної відваги і був наділений військовим медалем 6 листопаду 1914 року. Тяжко поранений 9 листопаду, тримався цілий день з купкою людей, не зважаючи на поранення, проти численнішого ворога, якому завдав тяжкі втрати. Три відзначення, військовий медаль за бойові чини, два поранення.

Підписано — маршал Петен (—).

Третя відзнака, яка так само припала Андре Мажіно, це звання почесного громадянина міста Вердена. Він був третім, що отримав і це відзначення: першим був маршал Петен, другим — Раймонд Пуанкаре.

Видужавши від другого поранення, будучи нездібним до фронтової служби, бо мусів ходити з милицями, вертається Андре Мажіно до палати депутатів, де його зустрічають з тріумфом. І коли кінчилася війна, то, як зазначає в своїй останній промові голова уряду Ляваль, «в день дефіляди Побіди під Тріумфальною Аркою, на чолі інвалідів, спіраючися на дві палиці, Андре Мажіно, сержант, депутат і міністр, міг собі сказати, що, служачи батьківщині, він цілковито сповнив вій обов'язок».

Далі поступово він стає головою парламентарної комісії по військових справах, міністром пенсій, де захищав і одстоював права бувших комбатантів та інвалідів, міністром колесній. У всіх цих трьох ділянках, керуючися почуттям патріотизму, він спричинився у великій мірі до справи оборони своєї батьківщини, вкладаючи себе всього в роботу.

Одночасно він продовжував бути головою найстаршої французької федерації інвалідів та бувших комбатантів, до якої прийняв і наше Товариство бувших вояків.

* * *

Товариство б. Вояків Армії УНР у Франції втратило в особі Андре Мажіно свого опікуна і великого прихильника. Служачи святій ідеї

оборони батьківщини, маючи надзвичайно тонко розвинене почуття патріотизму, він зрозумів почування наші, зрозумів наш стан, наше вимушене перебування на чужині. Коли Товариство б. Вояків Армії УНР у Франції дякувало йому за прийняття до Федерації, то Андре Мажіно одповів просто, як військовий, але зворушливо: «я дуже вдоволений, що ви вступили до складу Федерації».

Коли загальна біда — б-зробіття торкнулася всіх, а з окрема і наших людей, і коли Товариство вдалося до нього з проханням допомогти, то представники Товариства знайшли у нього теплий прийом і щирі допомогу. Він сам поробив з'їзди перед міністром праці що-до оборони прав наших.

А вже будучи хворим, пам'ятав ще про нас, і сстанім виявом його прихильності — це було надіслання новорічного привітання.

3-ій Військовий З'їзд Т-ва б. Вояків Армії УНР, що відбувався 1-го Січня в Парижі, постановив вітати його, як федерального голову; Управа виконала цю постанову, але не міг вже одповісти на це Андре Мажіно. Висока температура у боротьбі із смертю, врешті агонія і невблаганий кінець припилили його життя.

* * *

Французький уряд і народ віддав належний голд і пошану своєму патріотові. Постановлено було влаштувати йому національний похорон, який відбувся в неділю 10-го січня. Представники президента Республіки, уряд на чолі з прем'єром П'єром Лявалем, голова сенату з сенаторами, голова палати і сила депутатів. Найвища Військова Рада з маршалами на чолі, генералітет, Найвищий Суд, Академія, представники численних державних та громадських організацій, військо і бувші комбатанти, не рахуючи тисячного натовпу — все це прийшло віддати останню пошану «сержанту, депутату і міністрові» Андре Мажіно.

На передодні 9-го делегація від Т-ва б. Вояків Армії УНР поклала гарний вінок з живих квітів на труну з блакитне-жовтими стрічками, на яких було написано: «Андре Мажіно, федеральному голові — Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції». Вінок було привезено до військового міністерства; зразу ж по прибуттю нашої делегації на чолі з головою Т-ва ген.-хор. О. Удовиченком її було проведено до тої кімнати, де було тіло Мажіно, і вінок український було покладено біля катафалка.

Т-во б. Вояків Армії УНР прийняло також участь і в похороні. Голова Т-ва ген. О. Удовиченко, маючи спеціальне запрошення на похорон, зайняв місце в офіційному кортежі, в якому були лише офіційні особи, і був в церкві Св. Людовика в Інвалідах, де відбулося одпівання, а потім разом з всіма офіційними учасниками зайняв місце на почесній трибуні перед Інвалідами. Генеральний ж-секретарь Т-ва п. М. Ковальський в асисті сотн. А. Казімірчука разом з прапором Т-ва стали до лав делегації бувших комбатантів, де пробули увесь час церемонії та параду.

Так само Управою Т-ва в день смерті Андре Мажіно були надісла-

ні листи з висловами співчуття найвищій владі Республіки, прем'єр-міністрові П. Лявалеві, Начальникові Генерального Штабу ген. Вейгану, начальникові канцелярії військового міністра ген. Рекенові та французькій ф-д рації б. комбатантів.

З великою шанобою згадуватиме Т-во цього визначного державного мужа Франції, що цілим своїм життям давав приклади, як треба служити батьківщині в як часи небезпеки, так і в часи спокою.

М. Ковальський.

Микола Шульгин.

(Некролог) *)

Українське громадянство втратило свого молодого і активного члена. Довга і тяжка недуга припинила молоде життя у самому розквіті його сил. Помер в Парижі 28 грудня 1931 року. Микола Шульгин, радник Місії УНР в Парижі, начальник Бюро Опіки над українськими емігрантами при цій Місії.

Покійний народився 30 серпня 1896 року в селі Софіїно Хорольського повіту на Полтавщині. Вчився в 7-ій Київській гімназії, яку скінчив з золотим медалем. По скінченню гімназії вступив на історико-філологічний факультет Київського університету, але мусів припинити науку, з огляду на велику війну. З початком її пішов він на фронтіві постачальні пункти в Земсоюзі. За рік після цього був приділений рядовиком до батальону спостерігачів на балонах. В батальоні витримав старшинський іспит на фронтного обсерватора.

З початком національної революції на Україні стає до лав борців за незалежність батьківщини. В-осени 1917 року він — персональний секретарь тодішнього генерального секретаря по національних справах проф. О. Шульгина. Далі був він секретарем політичної комісії при мирових переговорах з Москвою і лишився урядовцем при міністерстві закордонних справ аж по січень 1919 року, коли був призначений аташе Української Місії в Швейцарії. Там він, перебуваючи в складі Місії, вступає на юридичний факультет, а в 1920 році бере відпустку і їде до Екс-ан-Прованс у Франції для закінчення університетських студій, які і закінчує остаточно в 1921 році з дипломом *licencié en droit*. Після цього був призначений аташе Місії УНР в Парижі, в 1926 році був секретарем Української Судової Комісії, що провадила процес Шварцбарда, а в січні 1927 року призначений був секретарем Місії в Парижі і керовником відділу опікування. В травні 1931 року признається радником згаданої Місії.

В цій якості він провадив дуже велику і відповідальну роботу. Маючи доручення Голови Місії, він поважні дипломатичні зносини і часто сам являвся ініціатором наших виступів на міжнародньому форумі.

Підчас одсутности Голови Місії керував всіма її справами.

По-за тим протягом чотирьох років покійний М. Шульгин був членом редакції «Прометей», органа національної оборони народів Кавка-

*) Подасмо цей некролог за «22 Січня», з де-якими додатками.

зу, України та Туркестану, і дякуючи його участі там було уміщено дуже багато цінних з нашого погляду статей.

В українському громадському життю у Франції покійний брав завжди жваву участь: був кілька разів членом Ради Паризької Громади і то в самі тяжкі часи, був членом Генеральної Ради Союзу і Генеральної Контрольної Комісії Союзу.

Беручи на себе найбільшу і найтяжчу роботу і завжди керуючися в ній не якимись партійними інтересами, а виключно гарячим бажанням яко-мога більше посунути українську справу в цілому, він завжди хотів бути корисним українській еміграції в її дрібних щоденних нещастях і клопотах.

В особі М. Шульгина українська еміграція у Франції втратила багато-надійного, гарячого патріота, надзвичайно скромного, але незрівняного і освіченого робітника, європейськи виховану і вдачею своєю глибоко-симпатичну людину, що була всім мила і необхідна, і ніколи і ні від кого не вимагала ні визнання, ні подяки.

Своїм життям, своїми якостями наш померлий друг і вірний товариш заслужив глибокого признання і вічного спомину.

Похорон Миколи Шульгина.

30-го грудня відбувся похорон Миколи Шульгина, радника Місії УНР у Франції. Похоронна служба відбулася в Українській Церкві. На труну, вкриту національним українським прапором, було покладено багато вінків. Серед них були вінок родини, від дружини, від Місії УНР у Франції, від редакції «Тризуба», від Генеральної Ради Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, від редакції «Прометей», від Єлизавети та Вячеслава Прокоповичів, а також гарні китиці з живих квітів від родини Гораїних, Половків та родини Ковальських.

Служило службу два священники п.-о. П. Гречишкін та п.-о. Клодницький. Співав прекрасно хор під орудою п. О. Чехівського.

Українська колонія була репрезентована, крім родини покійного, паном В. К. Прокоповичем з дружиною, Головою Військового Товариства п. генералом Удовиченком, Головою Генеральної Ради п. Шумицьким, п. міністром Токаржевським-Карашевичем, генеральним секретарем Головної Ради п. Косенком, п. В. Никитюковим, секретарем Генеральної Ради, з дружиною, п. Ковальським, секретарем Військового Товариства, п. Єремівим, п. Рудичевим, членами Місії УНР та чисельними громадянами.

Де-хто не міг прибути з огляду на пізні повідомлення і робочий день: люде працюють на фабриках. Чимало було чужинців. З-посеред французів відмітимо п. Паона, представника Ліги Націй у Франції з справах біженських, п. Абдона-Буасона, делегата-фундатора Комітету «Франс-Оріан», б. депутата маркіза де Магалон, п. полковника Лямуша, п. Біоле — все відомих приятелів наших.

М. Шульгин.

Був також в церкві п. Чхекелі, міністр Грузії у Франції, п. Топчібаші, б. Президент Азербейджанської республіки, представник Польського амбасадора, п. п. Сабакарі та Канделаки, члени грузинського уряду, п. Асатіяні, секретарь грузинської легатії, члени Азербейджанської делегації п. п. М'хтієв та Алібєков, представник Туркестану п. Чокаєв, представник Північного Кавказу, п. Гвазава, редактор «Прометею» з цілою редакцією, пані Шоден, п. Краковський, відомий польсько-французький письменник і др.

Після служби в церкві та панахиди тіло небіжчика було одвезено на кладовище в Клямарі, де й поховано. На кладовище поїхали також всі ті, хто особисто знав небіжчика і хто хотів віддати останню пошану.

Замість вінків на безробітних склали грошеві датки: Т-во б. Вояків Армії УНР у Франції — 50 фр. і 50 фр. на Бібліотеку ім. С. Петлюри, урядовці «Тризуба» та Місії УНР — 60 фр., від п. Єреміїва — 50 фр., від Люксембурзької Громади — 50 фр.

* * *

Голова Місії в Парижі проф. О. Шульгин одержав з нагоди смерти свого брата і радника Місії Миколи Шульгина велику кількість листів як від чужинців, так і від своїх. Відмітимо перш за все, що своє співчуття висловило кілька високих урядників міністерства закордонних справ, а також ті по-між них, перед якими доводилося покійному одстоювати інтереси української еміграції. Далі, надіслали свої співчут-

М. Шульгин з дружиною в Савої влітку 1930 р.

тя амбасадори і послы, акредитовані у Франції від тих країн, з якими доводилося українській місії та Відділу Опікування мати до діла. Одержано також співчуття від Президента Грузинської Республіки пана Жорданія, від п. Топчибаші, б. Президента Азербейджану, що був також і на похороні, від міністра закордонних справ Грузії п. Гегечкорі, від генерала Табуї, був. комісара французького уряду при Укр. Нар. Республіці, від п. Нуленса, був. амбасадора Франції в Росії, від адмірала Дегуї, відомого нашого приятеля ще від 1919 року, від генерала Рішара, віце-президента комітету «Франс-Оріан», від п. Каспарда, генерального секретаря того ж комітету, від п. міністра Ферана, голови французького товариства для студій України, від депутата Евена, відомого друга України, від депутата Парижу Сулье, автора передмови до книжки п. Евена, від проф. Пінона, відомого історика і публіциста, від п. Фернанда Мазада, великого французького поета і нашого вірного приятеля, дуже сердечний лист від адвоката Вільма, з яким працював покійний під час процесу Шварцбарда.

Написав також листа п. Біоле, що теж постійно і самовіддано працював з покійним, допомагаючи українським емігрантам. Одержано також співчуття від кн. Голіцина, одинокого майже росіянина, що визнає цілковито українські вимоги, та його товариша по праці молодого румунського діяча п. Кривеза, від п. Карева, представника групи донських козаків і т. д.

Дуже теплі листи надійшли від різних українських установ у Франції, а саме члени Головної Еміграційної Ради своєму Голові, Генеральна Рада, Військове Товариство, адміністрація «Тризуба» і Українська Громада в Греноблі, в Кресо, в Кнютанжі, в Шалеті, в Ліоні, Оден ле Тіші, в Гаврі, драматичний гурток в Омекурі, філія Тов. б. Вояків в Оден-ле-Тіші, громада в Люксембурзі. Лист останньої звертає на себе увагу характеристикою діяльності покійного, як «такого невтомного і об'єктивного українського діяча, що завжди ретельно виконував взяті на себе чисельні обов'язки і всім допомагав в міру своїх сил і можливостей».

До цього ж та ж Люксембурська громада додає: «Не маючи змоги принести на труну цього нашого українського громадянина традиційного вінка, промимо замість того прийняти від нас прикладені при цьому п'ятдесят франків на безробітних, яким покійний при життю завжди допомагав».

Так само Українське Товариство для Ліги Націй одержало вислів співчуття з нагоди смерти члена управи Миколи Шульгина від Генерального секретаря Міжнародної Унії Товариства для Ліги Націй проф. Рюсена.

Проф. Шульгин та вся родина покійного одержала також багато листів та телеграм од українських діячів і особистих приятелів покійного.

З діяльності Музею Визвольної Боротьби України в Празі.

За останні місяці минулого 1931 року в Музей прибуло чимало нових матеріалів, прийшли бібліотеки з таборів інтернованих в Німеччині, які закаталогізовано згідно з засадою Музею, що кожна бібліотека має зберігати своє окреме обличчя і творити один музейний номер. Крім того, є окремий каталог книг, який вказує, де знаходиться та чи інша книга.

По кількості і вартості книжок визначне місце займає дарунок Українського Наукового Інституту в Берліні.

В ділянці мистецтва здобуто також багато інтересних виробів укр. полонених з німецьких таборів, особливо відзначаються керамічні і різьбярські вироби табору в Раштаті, де полонені працювали під керівництвом відомого скульптора Парашука.

Варто зазначити, що останніми часами Музей придбав також низку мистецьких праць емігрантів. Особливо відзначаються артистичною

Музей Визвольної Боротьби України в Празі.

Військовий відділ.

вартістю роботи трагічно загинувшого молодого скульптора Колядинського. Дуже цінну групу левів дістав недавно Музей в дарунку від Педагогічного Інституту в Празі, твір відомого звіриноного скульптора Стаховського. Дуже велику кількість оригінальних робіт дарував Музеєві Берлінський майстер Шевчукевич. З останньої вистави Празької Студії дісталася до Музею більша кількість малюнків, рисунків і гравюр. Із Зальцведельського табору прийшли малюнки з таборового іконостасу.

Особливо багато вплинуло нового матеріялу — актів, документів і архивів. Тут можна згадати лише найголовніше: архив ЦЕСУС'а, архив Іспитової Комісії Українського Педагогічного Інституту в Празі та папери Союзу Хліборобів в ЧСР. Таке надзвичайно швидке наростання кількості матеріялу поставило перед Управою Музею знову у всій вазі мешкальне питання.

М.

20-ліття артистичної діяльності кобзаря Василя Ємця.*)

Дня 6-го грудня (по старому стилю) 1911-го року в м. Охтирці на Слобожанщині вперше прилюдно виступив із кобзою гімназіст

*) Подаючи з «Нового Часу» (ч. 144 з 25. XII) статтю, присв'ячену 20-літтю артистичної діяльності В. Ємця, складаємо шансвному ювілянтові наші ліпші псб жіння. Ред.

Музей Визвольної Боротьби України в Празі.

Сяля укр. мистецтва за кордоном.

Василь Ємець. Загомніла, зашуміла по тому виступі інтелігентська Охтирка.

Молодь захопилася кобзюю й сміливим виступом Ємця та почала вчитися у нього гри на кобзі.

Старша генерація та «істинно-руськіє малороси», розмовляючи з Ємцем, докоряли останньому: «ну, зачем ви бередіте старіє рани? Ведь это уже нікогда не верньотся?!»

А Ємець на прилюдному концерті в Охтирській гімназії (учнем якої саме тоді був) заспівав у супроводі кобзи Шевченкову «Розриту могилу». Як і кожен виступ на українському ґрунті, ні сучасна соціялістична Москва, ні стара царська Москва пропустити безкарно виступ Ємця не могла. Гімназіяльна рада ухвалила вигнати Ємця з гімназії (він був у 8-ій класі). Лише влучна інтервенція одного з «малоросів» врятувала Ємця від виключення.

Тернистий шлях українського артиста почався.

Од того часу Ємець вже не розлучався з кобзюю, удосконалюючися сам і навчаючи других. Мав учнів Ємець у Харківському та Московському університетах, де студіював на природничому факультеті. У Москві-ж студіював він музику у професора Поллі.

Року 1913-го Ємець концертує вже на Кубані, де мав школу учнів-кобзарів. Один із тих учнів — Чорний — концертує тепер у Болгарії.

Року 1914-го Ємець виступає на всеслов'янському концерті в Москві, на якому були репрезентовані всі слов'янські народи, крім болгарів.

Року 1916-го Ємець знову виступає в московському державному «Большому» театрі на концерті-ярмарку, урядженюму на користь родин, призваних на війну.

В році 1917-ому після виступу Ємця на концерті в пам'ять славнозвісного нашого співака-артиста Алчевського — Ємця вперше признан артистом-віртуозом гри на кобзі музичний рецензент найбільшої московської газети «Русское Слово».

З того часу слава та ім'я віртуоза не розлучалися з Ємцем ані на своїй землі, ані по-за її кордонами і в Америці.

Досить зазначити, що одна з французьких музичних газет так оцінила нашого національного артиста: «бандура, український національний інструмент, знайшла в особі Василя Ємця свого Сеговію» («Revue Internationale de Musique et de Danse», 15. I. 1929).

Року 1918-го Ємець виступає у Києві і там-же закладає 1-шу Кобзарську Капелу (хор кобзарів), з якої повсталася сучасна Кобзарська Капела на Україні.

Року 1919-го Ємець концертує на фронті по обидва боки Збруча, вливаючи в душі українського воєцтва натхнення в боротьбі за незалежність українського народу. Цю працю на фронті Ємець один час довершував з директором львівського українського театру п. Стадником.

На еміграції, починаючи з року 1920-го, Ємець почав виступати перед чужинцями, захоплюючи їхні симпатії грою на кобзі та підносячи перед ними на велику височінь українську культуру та мистецтво.

Українська еміграція, розсипана по світах, також линула до Ємцевої кобзи, і ми знаємо про існування кобзарських шкіл Ємця у Празі, в Подєбрадах (Чехія), у Франції та інде.

Немає майже країни в Європі, куди не завітала б Ємцева кобза або когось з його учнів.

Музику Ємця на кобзі дуже високо цінує славнозвісний чеський музикант професор Отокар Шевчік. Майже по всіх містах Чехії прихилив Ємець симпатії музичного чеського народу до України та викликав зацікавлення українською ідеєю та визвольною боротьбою України.

Коло 40 концертів дав Ємець на українському Закарпатті, звідки виніс багаті спостереження про українське життя й боротьбу, які незабаром мають вийти друком.

За еміграційну добу концертував Ємець з кобзою також у Німеччині, у Бельгії, у Франції. Виступав перед іспанцями, литовцями, грузинами, азербейджанцями, представниками африканських народів і т. д.

З найцікавіших виступів у розумінні пропаганди української ідеї й українського мистецтва треба зазначити закритий концерт Ємця виключно для найбільших французьких музиків, артистів, співаків і т. п. у Парижі в будинку «Федерації французьких артистів», а також закритий інтимний концерт у Парижі в одному політичному салоні перед високопоставленими особами різних країн, політиками, дипломатами, військовими, громадськими діячами та ин. Обидва ці виступи зробили колосальне вражіння на аудиторію та зацікавили її українським мистецтвом (див. «Figaro», 20. VI. 1929).

Недавно Ємець повернувся з музичної подорожі в Америці, де виступав перед американцями й українцями в Н'ю-Йорку, в Чікаго, Філадельфії та ин. містах, а такж у Канаді — в Торонто.

Тепер Ємець має запрошення на концертне турне в Болгарію, Югославію, Румунію, Польщу, Данію, Ісландію і т. д.

Отже з Ємцевою кобзою слава України протягом 20-ти років подорожує по всіх країнах світу, збуджуючи інтерес чужинців до українського народу й прихилиючи їхні симпатії до визвольних змагань України («Н о в и й ч а с»).

Маленький фельетон.

Промова.

Я — проводир! Я мозок нації.
Я — дух. Я — батько еміграції.
Я забажав і все створив.
Я з Макдональдом говорив.

Я — Моїсей, новий, модерний,
Дав вам науку життєву.
Зо мною вчора радивсь Черний
Про інституцію нову.

Я був міністром на Вкраїні,
А тут я, наче президент.
А гей, свиното, вже від нині
Мені будуйте монумент!

Я вас примушу на колінах,
Схилившись, кланяйтесь мені
І проректи: «Ви — Україна!»
Так, так: без нас нема її.

Тепер, на жаль, я поспішаю
На раут, як високій гість.
Вже авто жде мене, гадаю....
Хто їде? Я, соціаліст.

В. Валетин.

3-ій З'їзд Товариства б. Вояків армії УНР. у Франції.

Черговий 3-ій з'їзд Товариства б. Вояків Армії УНР у Франції відбувся в Парижі 1-го січня 1932 року.

Невелика сая, де відбувався з'їзд, була переповнена по береги членами Т-ва з Парижа (Паризька група) та делегатами з провінції. Багато вояків з'явилися з бойовими відзнаками (Залізний Хрест та Хрест Залізного Стрільця).

Перед початком прибув на з'їзд п. прем'єр-міністр. Лунає команда: «Панове старшино! Струнко!» Пан В. Прокопович здоровкається з зібраними і починається молебен, що служили два священики п.-о. Грецишкин та п.-о. Клодицький. Співав хор, складений з членів Військового Т-ва, під орудою хор. Редька. Біля аналою трос старшин тримали бойові стяги — прапор 3-ої Залізної Стрільцької дивізії, значок командира 3-ої дивізії та прапор Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції. По скінченні молебну пан-отці виголосили відповідні промови. Далі виголошено було і проспівано «многая літа» Голові Держави, урядові УНР та українському військові, а також проспівано «вічну пам'ять» Головному Отаманові С. Петлюрі та всім воякам, що життя своє поклали за волю батьківщини.

О год. 15 генштабу ген.-хор. О. Удовиченко відкрив з'їзд короткою промовою, після якої були зачитані численні привітання, що наспіли на з'їзд. Відчитання привітання від пана Заслужника Голови Директорії Головного Отамана Військ УНР Андрія Лівичького було заслухано стоячи, після чого одспівано було національний гімн. Привітання це звучить так:

«До п. Голови Товариства Вояків Армії УНР у Франції
генерального штабу генерал - хорунжого
О. Удовиченка.

Не маючи змоги особисто привітати об'єднану родину нашого вояцтва у Франції в день 3-го з'їзду, прошу вас, Пане Генерале, переказати учасникам його мої найкращі побажання й разом з тим повне визнання важливості й далекосяглого значіння проробленої Товариством під Вашим керуванням праці.

Приємно мені при цій нагоді підкреслити значіння наявності серед членів Товариства творчого патріотизму, цього двигуна людського духа, що віщує остаточну перемогу; приємно ствердити непохитну відданість славних лицарів-вояків освяченим кров'ю прапорам Української Народньої Республіки.

Здоров'я і сил витривати бажаю Дорогому Вояцтву.

Андрій Лівичький (—)

Головний Отаман Війська і Флоти УНР

20 грудня 1931 року
ч. 731

З'їзд постановляє подякувати панові Президентові за привітання та запевнити в повсякчасній готовності стати до послуг його.

Далі присутній на з'їзді В. Прокопович, привітавши з'їзд іменем уряду УНР, одзначив надзвичайну вагу збереження для нашої справи традицій нашої армії та підкреслив значіння роботи Товариства, що дало вже великі наслідки. Побажавши дальшого успіху в праці Товариства, п. В. Прокопович покінчив з'їзд під гаслом «Слава» присутніх.

Голова Товариства зачитує далі привітання генштабу ген.-хор. В. Сальського, військового міністра, та від Пані Отменсової П. Петлюрової, які так само зустрічають присутніх гучним «Слава». Заслухано було також привітання від ген.-полк. М. Омеляновича-Паєленка (старшого), ген.-хор. Загородського, командира 2-ої Велинської дивізії, полк. Минели Шраменка, командира 4-ої Київської дивізії, ген.-хор. Пузилького, командира 5-ої Херсонської дивізії, ген.-хор. Шендрюка, ген.-штабу ген.-пор. П. Єрошевича, ген.-штабу ген.-хор. В. Змієнка, ген.-хор. А. Вовна, від Українського Воєнно-Історичного Товариства, підписане ген.-штабу ген.-хор. М. Безручком і полк. Садовським, від Т-ва б. укр. старшин в Чехії, від редакції військового журналу «Гуртуймося», від Праєлінія Української Станиї в Каліші, від прсф. О. Листоцького, директора Українського Наукового Інституту у Варшаві, від Українського Центрального Комітету в Польщі, від Т-ва б. Вояків Армії УНР в Польщі, підписане ген.-штабу ген.-хор. В. Кушем, від прсф. Р. Смал-Стоцького, від Т-ва б. Вояків Армії УНР в Каліші, від полк. Гн. Порохівського з Букарешту (Румунія), від Генеральної Ради Союзу Укр. Емігр. Організацій у Франції, від полк. М. Садовського, від Українського Допомогового Комітету в Румунії, від Ради Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі, від Місії УНР у Франції, від Т-ва Запорозжів у Франції, від Громади в Кресо, від філій Т-ва на провінції та сила привітань від окремих членів Т-ва. З'їзд доручає Управі подякувати всім за привітання та надіслати панові Голові Федерації п. Мажіно і секретареві п. Іраньє привітальні листи.

Після привітань з'їзд перейшов до чергових справ. Секретарь Т-ва п. М. Ковальський зачитав звіт Управі про діяльність її за минулий 1931 рік, а також відчити тих філій Т-ва, які через матеріяльну кризу не могли прислати своїх делегатів на з'їзд. Присутні ж делегати від філій в Кресо, філії в Кюотанжу та філії в Шалеті поінформували з'їзд про своє життя. Далі Голова Контрольної Комісії зачитав доклад про перевірку скарбниці Т-ва. З'їзд усі доклади прийняв до відома та висловив подяку Управі та Контрольній Комісії. Одночасно з'їздом було висловлено подяку всім Уповноваженим Товариства та зв'язковим, що в своїх осередках прсвели велику роботу.

При обговоренні дальших справ особливу увагу з'їзд звернув на питання безробіття та доручив Управі і далі піклуватися безробітними українськими вояками.

Обговоривши ще багато справ внутрішньо-організаційного характеру та прийнявши відповідні постанови що-до них, з'їзд залишив стару Управу керувати і надати справами Товариства. З огляду на те, що скарбник Т-ва п. І. Рудичів зараз переобтяжений своєю роботою і тому подався до демісії, з'їзд, подякувавши йому за довголітню працю в Товаристві, надав право Управі кооптувати члена Управи. Що-до Контрольної Комісії, то до складу її обрано сотн. Шмалія, Міщанинця та хор. Лазєркевича.

О год. 17.30 з'їзд було закрито.

Настрій у членів Товариства бадьорий, почуття дисципліни та товариської злютованости глибоке, атмосфера приємна. Не дивлючися на тяжкий матеріяльний стан з огляду на кризу, яку переживають люди в сучасний момент, дух бадьорости та кріпости не покидає членів.

Шостий З'їзд Спілки Інженерів та Техників Українців - Емігрантів у Польщі.

26 грудня відбувся у Варшаві черговий річний з'їзд членів Спілки Інженерів та Техників Українців-Емігрантів у Польщі.

В заступництві Голови Спілки проф. І. Шовгенова, з'їзд відчинив заступник Голови інж. О. Ільницький. Обравши президію в складі: голови — інж. Клекоцького та секретаря — інж. В. Шевченка, з'їзд вшанував вставанням пам'ять померлих членів Спілки — бл. пам. П. Арсенова, П. Прутька та М. Довбні і ухвалив надіслати привітання Панові Заступникові Голови Директорії УНР та п. прем'єр-міністрові уряду УНР.

Далі заслухав з'їзд низку привітань. Союз Організації Українських Інженерів на еміграції в своєму привітанні між иншим писав: «саме перед тижнем відбувся перший звичайний з'їзд Союзу. На цьому з'їзді сконстатовано, які великі завдання лежать перед українським інженером-емігрантом і в яких тяжких умовах доводиться ці завдання здійснювати. Але не вважаючи на це, Головна Управа Союзу нового складу, що обрана на цьому з'їзді, приступила до праці в повній свідомості, що позиція українського емігранта, тим більше емігранта, що має високу освіту, не дозволяє ухилятися від накладених долею обов'язків. І на ваш з'їзд, ми, Головна Управа Союзу, разом з побажанням успіху в праці, передаємо і побажання найбільшої свідомості, найміцнішої витривалості, які нам, як раз під ці часи, так необхідні....»

Затвердивши прийняття нових членів, з'їзд оваційно привітав прибулого на з'їзд проф. Р. Смаль-Стоцького, який, вітаючи з'їзд од імені уряду УНР, в короткій промові торкнувся тако-ж сучасної економічної та політичної ситуації поодиноких держав, а в зв'язку з цим і становища української еміграції та українських визвольних змагань, активи яких збільшуються з кожним днем.

Привітання і промову проф. Р. Смаль-Стоцького з'їзд зустрічає довгими оплесками, а голова з'їзду, дякуючи промовцеві за привітання, підкреслює, що Спілка і її члени, які переважно належать до активних борців за визволення України, свідомі тих завдань, які стоять перед ними і кожної хвили готові стати до тієї праці, до якої покличе їх батьківщина.

Гучними оплесками зустрічає далі з'їзд листовне привітання ген. В. Сальського і вітає прибулого на з'їзд Голову Головної Управи УЦК п. М. Ковальського. Останній звертається до присутніх з привітальною промовою, в якій звертає увагу на сучасне становище української еміграції, активності якої не ломлять ні роки перебування на чужині, ні гіркі обставини еміграційного життя, на сучасну політичну та господарчу ситуацію окупаційної влади на Україні, що пророкує її швидкий упадок, та на завдання, які перед кожним українським емігрантом стоять нині, коли історія реально ставить перед нами питання нашого визволення і нашої державності взагалі.

Далі, заступаючи Голову Спілки проф. І. Шовгенова, складає справоздання з діяльності Управи Спілки заступник Голови — інж. О. Ільницький. В справозданні вичерпуюче торкається поодиноких ділянок праці Управи Спілки і фінансового її стану.

Справоздання з діяльності секретаріату Управи Спілки склав член Управи інж. Л. Панасенко. Сьогодні спілка налічує в своєму складі 166 членів, з того 156 інженерів і 10 техніків. Більшість з них працюють в центральних вєсодствах Польщі і лише 11 осіб на Волині та в Галичині. З зачитаного списку безробітних членів Спілки, видно, що до 40 відс. їх позбавлено нині праці. На сьогодні Спілка має 5 філій, які в своїй діяльності виявляють значну активність і досить організовано реагують на всі прояви громадського життя. В де-яких з них (Познань) запроваджено систематичні товариські сходини членів.

Далі, інж. Л. Панасенко склав з'їздові звіт з минулорічного з'їзду

Союзу Організацій Українських Інженерів на еміграції та подав де-які інформації з діяльності Головної Управи Союзу, а також і вичергуюче справоздання з діяльності Бюро Праці при Управі Спілки, в якому торкнувся заходів Управи Спілки, скерованих до поліпшення становища безробітних її членів.

Після справоздання делегата на цьогорічний з'їзд Союзу Організацій Українських Інженерів на еміграції — інж. Є. Гловінського про перебіг з'їзду і представника Союзу — інж. Л. Пенасенка, з'їзд заслухав звіт Ревізійної Комісії, яке склав інж. А. Лукашевич і перейшов до дискусій над звітами, в наслідок яких виніс низку постанов організаційного характеру, уділив абсолюторіум і висловив подяку за працю уступаючій Управі Спілки та перейшов до вибору нових органів Спілки. До нової Управи Спілки обрано: інж. А. Лукашевича (голова), інж. В. Шевченка, інж. Є. Гловінського та інж. Д. Клекоцького Кандидатами до Управи: інж. В. Соколовського та Д. Бакевича-Щуковського. До Суду Спілки увійшли: інж. А. Кмета, п. С. Іванович, інж. О. Чубенко. Кандидатом інж. Я. Танцюра. До Ревізійної Комісії — інж. О. Ільницький, інж. В. Яновський та інж. П. Сікора. Кандидатами до неї інж. А. Глувківський і інж. Ю. Матушевський.

В часі, коли з'їзд обговорював біжучі справи, надійшло привітання від пана Заступника Голови Директорії УНР — А. Лівичького, яке наводимо тут повністю.

«Вітаю сердечно з'їзд Спілки Інженерів та Техніків Українців-Емігрантів. Пригадую собі 1922 рік, коли невелика група вчених інженерів, на чолі з міністром проф. І. Шовгеновим, вирушила з Тарнова для того, щоб за допомогою братнього чеського народу заснувати на чужині далекій вищу школу — політехнику українську. Той намір, що здавався тоді за тяжким для здійснення, дав нині блискучий наслідок. Академія Українська в Подєбрадах, що була і є цитаделлю української державности на еміграції, випустила сотки українських інженерів-патріотів, які разом з старшими товаришами, працюючи в різних країнах, довели всьому світові високу вартість культури української і незломну волю нашої нації до незалежної державности.

«Ваша інтелігентність, організованість і національна кәрність є запорукою неминучої перемоги українського народу в близькому вже майбутньому. Знаю, що наші патріоти інженери, розкидані по всьому світові на праці по своєму фаху, ні на хвилину не забувають про той вимріяний час, коли набуті знання пошастить оддати визвольній боротьбі і праці на користь рідного краю.

«В імені нашої святої справи, бажаю вам успіху в праці на користь нині зруйнованої, пошматованої, але завжди великої, завжди мстунісі нашої батьківщини — України.

«Разом з вами мрію про ту, близьку вже хвилину, коли зможу з почуттям найвищого щастя, привітати вас, українці, з початком активної боротьби і державної перемоги...»

І. Липовецький.

З листів із Персії.

Кого тільки не можна зустріти на персько-совітських кордонах. Недавно довелося говорити з одним добродієм з того боку. Оповідає, хоч він сам служить силою обставин у большевиків, що становище в ССРСР жахливе знов. Особливо розстрілюють за п'ятилітку. Робітників тероризували, старші з них самі не можуть пояснити, що з ними стало, як вони дійшли, бажаючи свободи, до найгіршого рабства. Все робиться з-під палиці, а через те все робиться погано. В газетах пишуть про перемоги, про ударні натиски; на ділі навіть ударна робота це є один кснфуз, одна реклама, що обходиться дуже дорого, а по суті є лише марнотратством.

Що-до істинного, то в СССР зараз стало ще гірше, ніж раніше. Ті большевицькі службовці, що знаходяться в Персії увесь час відправляють до-дому посилки з хлібом і іншими продуктами, бо родини голодують. Со-вітські службовці, що перебувають в Персії, частенько запитують емігрантів, чи є надія на те, що будуть якісь зміни в світовій політиці, що допомо-жуть знищити большевиків. Дуже цікавляться тим, через які границі найбезпечніше тікати з СССР за кордон, бо в СССР знаходиться чимало людей, які з великою охотою утікли б світ за очі, але бояться лише того, щоб з вогню не попасти у полум'я.

В самій Персії все збільшується кількість «невозвращенців», котрі судяться з большевиками за несплачене утримання, або за насильні по-зики, що нав'язується всім службовцям і робітникам.

Гумористична кіпувля большевиками диких свиней у Персії продов-жуються далі. До цього треба додати ще, що останнім часом вони склали контракт на вивіз... диких качок. В північній Персії тепер все населення стріляє качок, бо їх купують большевики.

Чутки про переслідування емігрантів у Персії, що було розповсюдила російська еміграційна преса, перебільшені. Оскільки відсмо, видавань біженців назад не було; було лише переселення емігрантів з прикордонної смуги. Такі переселення були, провадилися вони без спеціальної жор-стокости, але безтолково, по східньому; до того ж не секрет, що ці пересе-лення робилися не з бажання самого перського уряду, а через ультиматив-ні вимоги большевиків, яких Персія боїться, тим більше, що знаходиться між двох вогнів — російським і англійським. У.

3 ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ.

— Про ліквідацію й самоліквідацію емі-грації. — Неминучість і законність існуван-ня української еміграції. — Чи можемо само-ліквідуватися? — Наше сучасне і майбутнє.

Початок нового року — це є час підведення підсумків. Йдучи за цією усталеною традицією, присвятою й ми наш перший в році 1932 огляд підведенню де-яких наших емігрантських підсумків. Емігрантське життя і відносини — це той терен, на якому ми в першу чергу можемо виявити нашу чинну волю і енергію, на який ми можемо впливати. Тим-то підведен-ня наших емігрантських підсумків, які дають матеріал і вказівки що-до нашої майбутньої роботи, для нас мусить мати спеціальні вагу і значіння, мусить уявляти спеціальний інтерес.

* * *

Вступили ми в 1932 рік, нашого вигнання рік дванадцятий. Перебували ми, як емігранти, цілий ряд довгих років, які будуть творити один з най-скомпліованіших періодів в нашому національному і європейському житті. І все таки ми існуємо і певну роль в українському житті — думаємо, не таку підрядну і маловажну — відіграємо і, очевидно, будемо відо-гравати надалі. Не будемо впадати у високий стиль, не будемо твердити, як часом трапляється, що вся еміграція стоїть тверда і непорушна, як кам'я-на скеля, опанована одною думкою, перейнята одною ідеєю — віддати, коли прийде слухний час, всі сили на визволення батьківщини. Не будемо вживати голосних слів, бо знаємо, що несемо втрати, що не все серед нас гаразд, що були і є у нас іноді і помилки, і збочення, і менша праця і активність, ніж могла б і мусіла б бути. Обмежимося лише констатованням факту — на дванадцятому році вигнання ми існуємо і певну роль в національному житті відіграємо.

Вважаємо потрібним ще раз підкреслити і констатувати цей факт, бо

**Пам'ятник замогилі
отамана В. Тютюнника в Рівному.**

спроб «ліквідувати» нас, відмовити нам всякої ролі і значіння в українському житті не бракувало і не бракує. При тому не завжди ці спроби йшли і йдуть з совітських кол, для яких гасло ліквідації еміграції за всяку ціну — цілком зрозумілий і кінцевий для них тактичний хід. Існували і існують подібного роду ліквідаційні настрої серед де-яких кол і груп, які виразно чужі і ворожі совітській ідеології. Закидають еміграції її теоретичність і абстрактність, її одірваність од реального життя і його потреб. Вказують, що при цих властивостях емігрантської роботи її результати і її користність для нації мінімальні, що еміграція виконувати обов'язки репрезентації нації не може скільки-небудь задовольняючи. Зазначають, що найдоцільніше, що може зробити еміграція, це — самоліквідуватися, а оскільки вона тим часом заховується, цілком і зповні підпорядкувати всю свою діяльність красві, під чим конкретно розуміється та частина української національної території, яка знаходиться по-за межами совітської окупації.

Таки і їм подібні думки висловлювалися не один раз на протязі нашої емігрантської Одисеї і, очевидно, будуть висловлюватися не один раз тако-ж і в майбутньому. Прсте ми існуємо, певну роботу провадимо і будемо існувати, і будемо цю роботу провадити й надалі.

* * *

Всі критики нашої емігрантської роботи здебільшого не беруть до уваги того основного факту, що існування еміграції — неминуче і необхідне явище, коли нація перебуває в ненормальному становищі. У нації здорової, яка має можливість жити на своїй землі повним господарським, культурним і політичним життям, еміграції, як масового з'явища, нема.

Посвячення пам'ятника на могилі В. Тютюнника в Рівному.

В результаті ненормального становища нації, в результаті її хвороби виникає таке явище, як еміграція. В результаті хвороби нації певна частина національної творчості не може відбуватися нормально в межах національної території; у кожної нації, що ще захоче відпорність проти тієї хвороби, яка точить національний організм, ці заклади і неможливі до виявлення на власній території прояви національного життя і творчості стають функцією еміграції. Само собою, еміграція не може виконувати тих функцій, що виникають в результаті ненормального становища нації так, як виконані були-б вони в нормальних умовах на своїй території. Еміграція — сама по собі ненормальне явище, яке є наслідком ненормального стану нації — не може в виявах свого життя і діяльності мати прикмети нормально-функціонуючого здорового організму. Але для деяких обставин і умов — це єдиний спосіб і єдина можливість виявлення певних сторін національного «я».

Становище української нації, з окрема тої її частини, що заселює совітську Україну, — глибоко ненормальне: перебуваємо ми під важким національним гнітом. При цих умовах неминуче існування української еміграції і її робота — це один з тих засобів, які має в своєму розпорядженні нація, щоб показати, що українську науку репрезентує не тільки Шліхтер, а ідеали українських державників не тільки представники «уряду» невід'ємної частини ССРСР — УССР.

Нам кажуть, що еміграція провадить свою працю зле. Але питаємо себе, чи було-б краще, коли б тої праці, яку переводить еміграція, не було-б загалом. Нам кажуть, що еміграція мусить самоліквідуватися. Але як перевести цю самоліквідацію? — питаємо ми. До того ведуть різні шляхи, — одкажуть нам. Еміграція може самоліквідуватися, відмовитися від своєї роботи, визнавши її шкідливою і недоцільною й передавши репрезентацію інтересів української нації... КІПУ. Еміграція може, з другого

боку, самоліквідуватися, ставши на шлях денационалізації, шлях пристосовання до того чужого національного оточення, серед якого вона розпорошена. Чи треба доводити і дискутувати з приводу того, що ні один з цих шляхів не є з національного погляду допустимим і корисним? Коли говорять про потребу самоліквідації еміграції, то з національного погляду може бути визнаним допустимим хіба один лише шлях; це органічний вхід в українське життя тих частин нашої землі, які порівнюючи з совітською Україною перебувають в кращому становищі. Думаємо, що для окремих емігрантів питання їхнього особистого життя і праці може бути розв'язано в цей спосіб. Але чи можна говорити про це розв'язання як реальне й можливе до здійснення для цілої маси еміграції при тому стані, в якому знаходяться наші землі по-за межами совітської окупації? І далі: коли б навіть таке розв'язання для еміграції, як такої, було б-б можливим, чи воно безжне? Само собою, і пстрібна, й всрисна, й необхідна та національна праця, яка переводиться на Волині, в Галичині і на Підкарпатті та на Буковині. Але чи не потрібують специфічні обставини, в яких знаходиться головна і основна частина наших земель — совітська Україна — спеціальної праці, яка, являючися неможливою в совітському підземеллю, спадає на плечі української еміграції?

Життя вже давно дало відповідь на всі ці питання. Як логично і красномовно не доводили часами необхідність ліквідації еміграції; еміграція продовжує існувати. Вступаємо оце в дванадцятий рік нашого перебування на чужині.

* * *

Саме тепер при тому стані, в якому перебуває совітська Україна і Західна Європа можливості для самоліквідації еміграції зменшуються. Ми допіру підкреслили, що в зв'язку з малою вмістимістю при теперішніх умовах національного українського терену по-за совітською окупацією, про нього, як про засіб масової ліквідації говорити трудно. Треба мати на увазі, що в сучасних умовах економічної кризи, загальних скорочень і редукцій ця вмістимість мусить зменшитися і звузитися ще далі. Зменшуються так само ті шляхи самоліквідації еміграції, які з національного погляду ми зазначили, як шкідливі. Не є такою простою й легкою до переведення за наших часів подорож у совітську Каносу і поворот цим шляхом на Україну. Коли там взято виразно курс на боротьбу з усякими «націоналістичними» ухиленнями, курс на «пролетарську» українську культуру, то кожний емігрант, хоч би він тричі показався і одрікся від своїх помилок, буде він завжди сугубо підозрілим. І Україна для нього, як-що його навіть туди пустять, буде лише коротким етапом по дорозі на Соловки. З другого боку, в зв'язку з розвитком сучасної світової господарської кризи, утруднюється процес денационалізації еміграції. Ми являємося свідками того, як в зв'язку з господарськими утрудненнями в усіх країнах зростають поруч з митними кордонами бар'єри, які обмежують можливості для приступу до праці чужинцям, серед місцевого населення під впливом господарської скрути і безробіття нарастають настрої відпихання що-до чужих. Ця ситуація, хоч може вона, з одного боку, сприяти остаточній денационалізації тих елементів з-посеред еміграції, які їй до цього часу вже в значній мірі підлягли, з другого боку — створить бар'єр для денационалізації тих, у яких цей процес знаходиться на початковій стадії.

Для еміграції, як цілого, як маси, шляхи для виходу з емігрантського становища зараз звужено. Для неї нема иншого розв'язання своєї долі по-за долею свого краю, свого народу. Більше, ніж коли-небудь ясним це є в тій ситуації, в якій вступаємо ми в рік 1932-ий, дванадцятий рік наших емігрантських мандрів.

* * *

Твердження про те, що для нас, еміграції, розв'язання питання про нашу долю не існує по-за розв'язанням питання про долю України — для

одних може стати джерелом для песимістичних висновків, у других — для оптимістичних. Для тих, що мислять про націю категоріями кулішівського «народа без пуття, без чести і поваги» твердження про неминучу зв'язаність нашої емігрантської долі з долею України, очевидно, зродить думку про неминучість смерті в забутті, на чужині. Хто вірить в близьке неминуче пробудження українського степу, зробить висновок про близькість радикальної зміни на краще і наших емігрантських злиднів.

Нам би хотілося звернути увагу на те, що з тези про нерозривність зв'язку між долею еміграції і долею України можна робити висновки не тільки з погляду майбутніх перспектив, але й з погляду наших сучасних завдань. Само собою, знати перспективи майбутнього, — річ дуже приємна, але цього знання людям не дано; через те-то намічення таких перспектив завжди буває мало вдячним завданням; через те-то найвірніший спосіб намічення перспектив майбутнього це організація сучасного, організація праці і чину сучасної хвилі. Нерозривність зв'язку між нашою долею і долею рідного краю з погляду наших сучасних завдань створює моральну підставу, стимул і обов'язок для продовження еміграцією її національної праці, до дальшої її інтенсифікації і поглиблення.

Стара директива нашої поведінки, яку збити не вдається жадним ліквідаторам, лишається вічно новою і продовжує по старому стояти на порядку денному:

«А ти, Марку, грай!»

Але ми починаємо говорити про речі загально відомі — з одного боку, і дуже мало популярні — з другого боку. Нічого серед нас нема більш утертого й звичайного, як «великих слів велика сила» про необхідність праці. І, не зважаючи на всі денационалізаційні чужі впливи, маємо заховане в недоторканості, запозичене із Сходу нашими предками невміння і неохоту до витривалої систематичної праці, які саму працю роблять у нас так мало популярно. Тому кінчаємо.

В. С.

З міжнароднього життя.

— Центр уваги і непокою.

У площині міжнародніх взаємовідносин року 1931 для Еврспи і для цілого світу був дуже критичним, але одночасно з тим і дуже нерішучим. Усі — гострі й пекучі, політичні, фінансові й економічні питання, усі загрозливі конфлікти за цей рік, були винесені на денне світло, поставлені на порядок дня, накреслені наче-то й усі можливі — позитивні й негативні — шляхи й методи для їх вирішення, але все оте зосталося висіти в повітрі, все — перекинуте на майбутнє. Календарна дата нового року і на цей раз, як то часто можна спостерігати, не означила собою в життю нічого, ні кінця, ні початку, була чисто формальною точкою в перебігу людського часу. А перебіг подій перейшов по-над його дату, наче-то навмисно не помічаючи її. А в тім людська звичка вимагає на початках нового року бодай хоч короткого й уривкового підсумку того, що сталося за рік минулий.

* * *

У центрі світової уваги за 1931 р. стояла, як відомо, Германія, її внутрішнє становище та її закордонна політика. А це тому, що все, що робилося в цій країні, мало велике значіння не лише для неї, а перекидалося далеко за її межі, до цілої Європи, до Америки, навіть до далекого Сходу азійського.

Головна риса сучасного становища Германії, це — екстрем. Екстрем у воєному: у боротьбі політичних партій та соціальних течій, у державній, земській, муніципальній і приватній господарці; нарешті — навіть у ме-

тодах та формах верховного урядування державою. Екстрем тягне за собою вразливі контрасти, контрасти в свою чергу викликають до життя ненависть і боротьбу. Німеччину — колись таку упорядковану, таку урівноважену — начеб-то якоюсь злобною рукою кинуту в хаос пристрасти, у вир каламутних ідей, у прірву громадського розкладу й дезорганізації.

Фінансово — минулого року німці стали перед безсумнівним банкрутством. Весною вони вже не могли зробити своїх нормальних внесків по репараційних обв'язках, а в-осени виявилось, що в Германії «замерзли» на десятки мільярдів золотих марок користо-термінові міжнародні позички, що по них німці не в силі заплатити кредиторам навіть відповідних процентів. Та сама фінансова несила виявилася і в середині Германії, бо ж президент її мусив своїми декретами збільшувати податки, зменшувати платню урядовцям, знижувати заробітки робітників і т. ин. А в тому германськя індустрія оборудована на сьогодні цілком на ново і найліпше в світі; германський торговельний баланс — активний, експорт перевищує експорти французький і навіть англійський; державний бюджет — один з найбільших в Європі, видатки на армію — вищі за французькі, а в площині міжнародних боргів Германія знайшла можливим одкласти до неконечна покриття совітських векселів приблизно на два мільярди золотих марок, тоб-то суму вищу за цілорічні внески по її репараційних обв'язках.

Фінансове становище Германії давно вже стало предметом міжнародніх міркувань, нарад і конференцій. Конференували з того приводу міністри Франції, Англії та всіх інших заінтересованих держав, обмірковував цю справу і американський президент із своїми європейськими гістьми; радилися світові банкіри і фінансисти, а нарешті — на 18 січня поточного року — скликана й спеціальна міжнародня конференція в Лозані, яка матиме своєю метою знайти кінець яксь шляхи для розв'язання питання германських репараційних боргів та «заморожених» в ній колосальних кредитів.

Які то будуть шляхи, зараз ще не видно, але якусь формулу буде знайдено, за те свідчить випробований досвід європейських дипломатів та така ж випробована еластичність вождів європейського фінансового світу. Але чи буде реально прикладена до справи та формула, чи не позбавлена вона буде свого внутрішнього змісту зараз же після того, як народиться на світ, ніхто того вгадати не може. Бо чим далі тягнеться ціла ота справа, тим ясніше стає всім і кожному, що германськя фінансова криза лише до певної частини обумовлена чисто економічними причинами, що в найбільшій мірі спричинилися до неї мотиви іншого порядку, а саме, зводячи все до одного слова, зневір'я цілого світу до Германії, до того, що вона має добру волю і щиро хоче прикласти своїх сил до упорядкування власних своїх справ. Тяжко врятувати того, хто сам себе наче не хоче врятувати.

Політично — Германія уявляє собою таку картину. Ціле населення її розбите на п'ять незлагоджених між собою, а по-части і одкрито ворожих собі секторів, а саме: гакенкрейцери з націоналістами, комуністи, соціал-демократи, католицький центр і низка інших дрібних буржуазних угруповань. З них перший і другий сектори — наявно екстремні; третій — соціальні демократи — крайній на половину, бо сучасний лід підтримує він по відомій формулі «остільни-осіільни»; четвертий центр — сам не знає, на яку ступити, бо складається він з людей ріжних політичних переконань і об'єднаний лише тим, що всі його члени належать до католицької церкви; нарешті п'ятий — дрібні буржуазні угруповання — «дихає на ладан», бо розтає, як сніг на сонці, не маючи підтримки в країні.

Така статика германського політичного життя. Але динаміка його, так мовити, ще гірша. Як відомо, на протязі цілого минулого року, а зачалося це ще з тамтого року — на кожних виборах в Германії спостерігається таке явище: посилюються екстремні сектори, гітлеровці і комуністи, особливо перші; значно спадають кожного разу соціал-демократи, сходять

на нівець буржуазні групи і лише католицький центр серед тих припливів і одпливів зостається непорушений, хоч і невідсилений.

Завдяки таким взаємовідносинам політичних сил, германська республіка, що правно збудована, як чисто парламентарна держава, минулого року обходила майже зовсім без парламенту. Уряд її не спірається і не може спертися на парламентську більшість, бо її в дійсності там немає, не може поклинатися і на більшість у країні, бо мабуть такі і там її для нього немає. Тому то на чолі Германії стоїть зараз відомий триумвірат із президента Гінденбурга, канцлера Брюнінга і генерала Гренера. Ці троє людей урядують зараз державою і поки-що їх слухають, але що з ними станеться завтра, мабуть і самі вони того не знають. А таке завтра — не за горами, бо вже у березні мають одбутися в Германії вибори президента, а за ними — в травні — вибори до пруського ландтагу, на яких, як це було вказано свого часу на цьому місці, Адольф Гітлер не без підкладу сподівається здобути перемогу, що дасть йому можливість взяти владу до своїх рук.

Цьому внутрішньому становищу відповідає й міжнародня германська політика, хаотична і не дуже то гідна, але одночасно з тим активна і аrogантна. Для характеристики цієї політики досить згадати хоч би лише перебіг франко-германських взаємовідносин за минулий рік. Як відомо, починаючи з весни, майже з тижня на тиждень без перестанку германські політики просили — вірніше, впрост вимагали, у Франції фінансової допомоги, а одночасно з тим цілком одкрито плели проти неї всі можливі інтриги, аби лише хоч де в чому пошкодити її престижеві, надшербити її національні інтереси. Так майже перед самим мораторієм вибухла справа з австро-германською митною унією, після цього пішли інтриги в середній Європі і на Балканах, далі — заяви про польський коридор, про колонії, паради і маніфестації на французьких кордонах і т. ин. Пізніше зачалася генеральна кампанія, спрямована на повну ревізію мирових договорів, на анулювання військового боргу, а нарешті в останні дні перед новим роком Германія ставить уже справу в такий спосіб, начеб-то має намір вона впрост і без оговорок заявити, що жадних репарацій не платитиме і мирових договорів надалі не визнаватиме.

Коли б аналогічна поведінка виявлена була приватною людиною чи приватною організацією, без сумніву всі б однодушно проголосили її за шантаж. У словнику міжнародньої політики такого слова немає, може як раз тому, що його довелось б частіше, ніж то здається, застосовувати. Але це нічого в справі не міняє: вона зостається такою, як єсть, характеризуючи собою зараз рівень міжнародніх взаємовідносин. Бо ж Германія не одна в Європі що-до методів своїх. Перед нею й разом з нею, але непорівняно в гіршій мірі застосовував застосує й зараз цей метод (навіть і на Германії) її вірний союзник СССР: наподобув їх обох близький до них диктатор на півдні Європи: можна було б назвати й ще де-кого не з таких маркантних. Один цей факт міг би вже свідчити про те, що не все гаразд на європейському континенті, бо за нормальних часів у ній такого роду явищам місця не було й не могло бути, бо європейська дипломатія завжди і непохитно зберігала, коли не зміст, то хоч форму поведінки своєї.

* * *

Для першого огляду на фроні році взято нами для сумного підсумку одну лише країну, Германію, по-перше тому, що, як вказано вище, стояла вона в центрі світової уваги в р. 1931, а по-друге, тому, що можна це з певністю сказати, зостанеться вона тим центром і в році 1932. Бо ж від того, на які шляхи впадуться її внутрішні політичні процеси, хто стане на її чолі, залежить не тільки майбутність німецького народу, але й доля цілої Європи за ближчий час. Германія може спричинитися до замирення і сталого упорядкування Європи, вона ж може довести старий нам континент і до нової катастрофи, гіршої за недавню світову війну. Тому так і придивляються всі до Германії, так ідуть їй на допомогу і так — не вірять.

Observer.

3 широкого світу.

— Американський сенатор Бора звернувся до німецького народу з привітом і підбадьоренням, що в скорому часі завдяки витривалості Німеччини Версальський договір має бути скасований.

— Протягом Різдвяних свят в Америці від різних нещасних випадків загинуло 200 душ.

— На 1 грудня 1930 року населення Петрограду дорівнювалося 2.200.500 душ; на 1 грудня 1931 року большевики нарахували вже 2.689.100 душ.

— За часів Христофора Колумба налічувалося на території Сполучених Штатів Північної Америки 300.000 індіанців, по останнім підрахункам є їх тепер 314.000 душ.

— В Англії померла пані Курто, що витратила кілька десятків мільйонів франків на підвищення музичности англійців, на утворення кількох опер та мистецьких установ.

— На майбутній конференції розброєння Англія збирається рішуче вимагати скасування підводних човнів.

— Новий китайський уряд складено так: прем'єр — Сун-фо, закордонних справ Чен, фінансів — Гуаг-Ган-Ліанг, шляхів — Ченг-Мінг-Шу, війни — Го-Інг-Чін.

— Протягом 1931 року Німеччина витратила на допомогу безробітним 12 мільярдів марок.

— Голандський уряд відмовив Вільгельмові II-ому виїхати до Франкфурта, де він хотів одвідати свою хвору сестру Софію, бувшу грецьку королеву.

— Сформовано новий кабінет міністрів Каталонської республіки.

— Московське ПІУ, обвинувативши секретаря Чеської амбасад у Москві п. Ванека в підготовці вбивства японського посла у Москві з метою викликати війну між ССР та Японією, поставило вимогу про відкликання його з Москви. Прибувши до Праги, п. Ванек вияснив, що це є чиста провокація з боку ПІУ. Пізніше наспіли відомості, що людина, яка ніби була в стосунках з п. Ванеком та яка донесла про замах, — «несподівано вмерла» в Москві.

Управа Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції,
повідомляє, що в неділю 17-го січня с. р. в Українській Пра-
вославній Церкві
(96, Bd. Auguste Blanqui, Paris 13).

після служби Божої о 11.30 год. в день одбудеться панахида
по бл. п.

Андре МАЖІНО

Голові Національної Французької Федерації Інвалідів,
Жертв війни та б. комбатантів, до якої входить Товариство.

Хроніка.

З Великої України.

— Сільські школи. — По школах на Україні гостро відчувається брак підручників. Школи першого концентру районів Поліся забезпечено підручниками до 85 відс., а школи другого концентру — до 80 відс. Школи районів Правобережжя забезпечено підручниками на 80 відс. В районах Степу справа із шкільними книжками ще гірша, бо школи першого концентру забезпечено ними на 70 відс., а другого — на 60 відс. В Донецькому басейні школи першого концентру забезпечено книжками на 80 відс., а другого — на 85 відс.

— По школах бракує палива і навчання відчувається з великими труднощами.

Дітям, крім того, не постачається взуття і одягу. В Генічеському районі, наприклад, є понад 11.000 учнів, а взуття одержано для них лише 1000 пар та 1.500 пар калош. Одягу ж ці учні зовсім не одержали через що багато з них зовсім не ходять до школи. В районі також досі цілком не організовано постачання учителів («Ком.» ч. 353 з 24. XII).

— «Члени бюро не бажать вчитися». На ст. Нікопіль існують дві школи для «партнавчання», які обіймають 136 слухачів і 26 заочників. На цих школах «вивчено та засвоєно шість вказівок т. Сталіна, наказ тов. Андреева та постанови жовтневого пленума ЦК ВКПб».

До школи залучено навіть 52 позапартійних слухачі, але члени місцевого партійного осередку, які потребували б тої совітської науки, «не бажать вчитися». Лише в минулому грудні місяці утворено початкову школу з 16 слухачів, партійну школу першого ступня на 9 слухачів та другого ступня на 30 слухачів, але від-

відують усі ці школи лише 4 чоловіки. «Навіть члени бюро не віддають уваги партійному навчанню» («Ком.» ч. 347 з 18. XII).

— Сесія Всеукраїнської Медичної Ради відбулася в Харькові. Брало участь в сесії по-над 100 членів Ради, між ними президент Всеукраїнської Академії Наук Богомолець та неодмінний секретарь Академії Корчак-Чепурнівський, професори медичних інститутів з Києва, Харькова, Одеси, Дніпропетровського.

Відкрився з'їзд доповіддю «наркома» охорони здоров'я Канторовича на тему про «директиви комуністичної партії в галузі охорони здоров'я та науки», далі йшла доповідь завідуючого сектора науки Народнього Комісаріяту здоров'я — Ліфшиця про «перші підсумки та перспективи соціалістичної реконструкції в медичній науці УССР». Дискусіям над цими доповідями було присвячено крім того ціле вечірнє засідання. Ще були доповіді і про роботу всеукраїнського товариства лікарів-марксистів. Нарешті відбулися і чисто медичні доклади («Ком.» ч. 346 з 17. XII).

— Безвірництво. «На Україні тепер вже десятки й навіть сотні сел, де нема релігійних організацій, немає молитовних будинків. У Вовчанському районі, колективізованому на 96 відс., у п'ятьох селах — Котівці, Ново-Олександрівці, Петропавлівському, Білому Колодязі і П.-Червоноармійському нема церков, нема сектантських організацій. Народження і похорон тут відбуваються без попа і без церкви... Є навіть цілі райони (Іванківський), де нема жадної релігійної організації, жадного служника культу».

«На Великдень 1931 року шахти Донбасу, підприємства Харькова, Одеси, Києва, Дніпропетровського, Полтави, Миколаїва та інших

міст України нормально працювали. Великодні свята цього року були звичайними робітними днями не тільки для переважної кількості промислових підприємств, а й багатьох радгоспів, колгоспів, моторово - тракторних станцій...

«Спілка воєвничих безвірників на Україні, яка далеко ще не охоплює всіх, хто розірвав з релігією, останніми роками зростала так: на І. V. 1928 року вона мала 50 тисяч членів, на І. V. 1929 року — 250.000, на І. I. 1930 — 500.000 членів, на І. V. 1931 — 1.150.000 членів і врешті наприкінці травня 1931 року число членів дорівнювалося 1.620.000. ... До цього додати ще треба 600.000 дітей, організованих у групи воєвничих безвірників...

«За неповними відомостями, на І. XII. 1931 р. на підприємствах Харькова було 68 ударних безвірницьких бригад, на заводі ім. Марті в Миколаїві було 62 безвірницькі ударні бригади, серед них 8 жіночих; на Дніпрелістані було 65 безвірницьких бригад.

«Чимало ударних безвірницьких паротягів є в Маріуполі. Ударні безвірницькі школи є в багатьох районах України. Маємо десятки безвірницьких колгоспів, тоб-то таких, де вірян або немає зовсім, або є невеличка купка (головно старі)». («Ком.» ч. 359 з 30. XII).

— Невиконання плану в. З доповіді на 3 сесії ВУЦВК'у видно, що в 1931 році (за 10 місяців) на сов. Україні у великій мірі не виконано промислового плану. Важка промисловість в загальному виконала своє завдання лише на 68,4 відс., а легка — на 83,5 відс. З окрема кам'яновугільна промисловість виконала план тільки на 60,3 відс., металургія — 73,3 відс., а машинобудівельна промисловість лише на 67 відс.

Особливо треба відзначити неуспіх металургії: в 1931 році виплавлено чавуну менше ніж в 1930 році, бо 3.425 тисяч тон проти 3.463 тисячі тон. Дуже незадовільна є також промисловість бу-

дівних матеріалів («Ком.» . 346 з 17. XII).

— План залізничного будівництва на сов. Україні на 15. X. 1931 р. виконано було лише на 54,3 відс., а з окрема на дільниці Золотоноша - Миронівка — на 44,9 відс., на дільниці Нижньодніпровське-Сухачівський рукав — на 33,9 відс. («Ком.» ч. 351 з 22. XII).

— Дніпрелістан. У зв'язку з запроєктованим на 1 травня біжучого року відкриттям шлюзів, «Комуніст» зазначає, що Дніпровський басейн ще майже не підготований до нього. На будівництво портів у Херсоні, Дніпропетровському, Києві та Гомелі видано досі лише 6 міль. карб. на потрібних 50 міль. карб. На будову Київського водного двірця на пристані на увесь 1932 рік передбачено тільки 600.000 карб. Роботи на будівництво Херсонського порту зовсім занепали, рівно ж як і в порту Запорізькому і Дніпропетровському («Ком.» ч. 346 з 17. XII).

— На залізницях бракує вугілля. Аби не припинити руху потягів, залізничні влади передають паротягам вугілля, призначене для коксових пічок. Так, лише за один тиждень на ст. Магдалинівка, напр., з 450 вагонів вугілля на коксування для заводу «Кокс» відвантажено лише 93, на ст. Текуча замість 150 вагонів розвантажено для коксового заводу лише 30, а на ст. Ярмонкине з 680 вагонів — 223. Відомо, що не кожне вугілля надтається для коксування, тому з такої передачі залізницям коксового вугілля виникають взагалі великі втрати, крім того, що не загрузуються роботою коксові печі і дезорганізовується ця робота («Ком.» ч. 346 з 17. XII).

— Як ремонтують паротяги. «В депо на Лозовій панує безладдя, хоч і приховане формальним прикріпленням бригад до окремих дільниць роботи. За роботу ніхто не відповідає. Наприклад, один паротяг ремонтують під керівництвом монтера Незнамова. Після ремонту паротяг уже кілька разів повторно

ставав до ремонту, але жадних заходів до Незнамова адміністрація не вживає».

Тепер на Лозинській станції є 40 відс. несправних паростягів («Ком.» ч. 359 з 30. XII).

— Умови праці на совітських заводах. Не утворено відповідних умов для роботи не тільки робітників, а й адміністративно-техничного персоналу. Інженери і майстри не мають чітко визначених прав і обов'язків, «не виявляють ініціативи й ховаються за чужу спину».

На Н. Горлівці дуже часто можуть розбудити о 2 год. вночі головного інженера і сказати йому: «Комору зачинено, не можна видати робітникам спецвіви. Як бути?».

Не тільки робітники під час роботи перекидаються без усякого попередження на іншу працю, а навіть начальників цехів і головних інженерів здійсмають з роботи і дають їм інші доручення, що дезорганізує працю («Ком.» ч. 349 з 20. XII).

— Совітське робітниче житло. На Алчевському коксовому заводі досі немає лазні і робітники миються в брудній пральні.

В гуртожитку робітників великий бруд. На багатьох ліжках зовсім немає простирادل, а там, де вони є — міняють їх не дуже регулярно. Водою гуртожиток не забезпечено. Підлог не миють. Печі димлять, а провітрити помешкання не можна, бо немає квартирнок. Добрим гуртожитком на заводі є лише гуртожиток ч. 10.

Ідальня на заводі не задовільна. Якість харчування погана. Перша і друга страви на обід однакові. В кухні жахливий бруд. Працівники ідальні брутально поводяться з робітниками («Ксм.» ч. 349 з 20. XII).

— Х а р ь к і в. Людність Харькова після революції зростає більше, ніж у 2 з пол. рази. Споживання людністю Харькова води дорівнює тільки 30 відс. потреби («Ком.» ч. 351 з 22. XII).

— Совітська влада приймає за-

ходи до розгруження Харькова від тих устнов і організацій, перебування яких в Харькові не є обов'язково потрібним («Ком.» ч. 352 з 23. XII).

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— На могилі Головного Отамана С. Петлюри. 12 січня поклав предстваник Лондонського Українського Пресою Бюро п. Кисилевський на могилу Головного Отамана С. Петлюри роскішний вінок з живих квітів, повитий національною стрічкою з написом, «Мученикові за Україну Сьмоно і Петлюрі — Українське Бюро в Лондоні».

— З життя Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі. 10 січня відбулося посвячення нового помешкання Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі. Молебн служив п. о. Грецишкін. Присутніми були члени Ради Бібліотеки і дехто з громадян.

— Бібліотека ім. С. Петлюри на новому помешканні. 2 січня Бібліотека відкрита для користування на новому помешканні: 41, Rue de la Tour d'Auvergne. Paris 9-e.

Розташувалася Б-ка добре. Помешкання майже вдвоє більше. Велика читальня. Як і раніш, на стінах розвішено мапи України історичні й сучасні. На протінку між вікнами великий портрет покійного Головного Отамана. На столах газети — все як звичайно, але куди просторіше. В Музеї вдалося розмістити більше ріжних пам'яток. Кімната, де розміщено книги, на перший погляд зменшила видиму кількість книг, бо велика частина приміщена в стінних шафах. Все, що раніш переховувалося в льоху, тепер приміщено в інших кімнатах. Як і раніш, Б-ка відкрита в середу 6-9, суботу 4-9 та в неділю 1-5. Вулиця тиха, спокійна.

— З життя Бібліотеки ім. С. Петлюри. За місяця грудень Бібліотека дістала пожертви грошми та різними друками від таких осіб та організацій. 1) Від Укр. Громади в Ірсноблю на лист ч. 491 — 79.65 фр. та за продані марки з обличчям С. Петлюри — 25.15, 2) від представника Б-ки пані П. Багриновської з Рівного — 5 долларів на лист ч. 458, 3) від пп. І. Барила та А. Кучерявенка з нагоди переїзду на нове помешкання по 10 фр.

З нагоди Різдвяних Свят та Нового Рроку замість привітань-зложили пожертви: Є. і В. Прокоповичі — 25 фр., Рудичів — 10 фр., Укр. Громада в Шалеті — 25, Ілля Шаповал — 10, М. Горюлюк — 10 фр. та Степан Шишковський з Чехії — 25.

Книги та інші друки й речі одержано: 1) від Редакції «Тризуба» — дві мапи XVII й XVIII вв., 2) Пресового Бюро в Женеві — 1 кн., 3) пана І. Шлендика — 5 відбиток його статей., 4) С. Шрамченка (Ченстохова) — три аркуші укр. марок з надпечаткою про історичні події: Базар, Коростень та инш., 5) Інж. Л. Биківський (Варшава) — 15 кн., 6) Інж. В. Філонович (Прага) — 46 кн. та три мапи. 7) Інж. Дм. Савкевич (Ліон) — 1 кн. 8) п. І. Литвиненко (Рівне) — 4 фотографії мого Отамана В. Тютюнника. Крім того одержано такі речі: п. Казимірчук — 4 абажури для ламп, п. Мілоцький — дюжину чайних ложечок на нове господарство. Пан Журавель подарував мистецьки зроблений з міді тризуб.

Всім жертвдєвцям Рада Бібліотеки висловлює ширю подяку.

— Засідання Генеральної Ради С. У. Е. О. у Франції відбулося 11 січня. Заслухано було новорічні привітання від усіх організацій Союзу, повідомлення про стан безробіття, яке найбільш дається в знаки в Лісні, Крезю, Труа та в Парижі, а також звіти про діяльність окремих організацій. З цих останніх Генеральна Рада взяла до відома влаштування вистави і

ялинки в Шалеті і відбуття ялинки в Оден-ле-Тіші; в останньому відбулося навіть декілька одноточасно. Слідуючим предметом обмірковувань Генеральної Ради була справа роз'їзду по Громадах, але з огляду на фінансові утруднення Громад вирішено було до неї повернутися після детального обслідування фінансових можливостей. В принципі роз'їзді намічено по програмі: Омекур, Оден-ле-Тіш, Кнютанж і Крезю, Лісна, Кан-ля-Бока.

По-за цими справами прийняла Генеральна Рада до відома вихід ч. I (12-13) газети «22 січня», а також обмінялася думками в церквоній справі.

— Засідання Ради Паризької Громади. 12 січня відбулося засідання Ради Паризької Громади. Розпочато його було вшануванням пам'яті померлого члена Громади п. М. Шульгіна і занесення до протоколу постанови президії Ради про відміну новорічних зборів Громади в знак жалоби.

Далі Рада розглянула справи прийняття і виключення членів, а також обміркувала питання святкування 22 січня. Це останнє має бути зроблене, оскільки буде вільним помешкання, 23 січня у суботу з таким програмом: Промова Голови Громади, відспівання гімну, привітання. Детально про це свято члени Громади мають бути повідомлені спеціальними повідомленнями.

— Вечірка Т-ва б. Вояків армії УНР. 2-го січня б. р. в селях мерії 15-го арсендисменту м. Парижа відбувся концерт-бал, влаштований Товариством б. Вояків Армії УНР у Френції. Велика селя була повна; серед гостей значна кількість французьких комбатантів, грузинів, горців, кубанців, денців. Концерт було виконано майже увесь силами Т-ва. Співав хор Т-ва під керуванням п. М. Ковельського. Виконано було кілька колядок та кілька пісень, що викликали гучні сплески від публіки. Прекрасно відспівали дуєтом та соло п. п. Солонар (тенор) і А. Томара (багіттен). Відома оперова співачка

пані Корецька виконала кілька солових співів, чим заслужила справжні овації публіки. Акомпаніювала співакам пані Горайнова.

Після концерту розпочалися танці, що затяглися до самого ранку. Підчас вечірки, коли запалили свічки на ялинці, хор Т-ва виконав ще колядки та кілька пісень.

Гостинність членів Т-ва, концерт та бал справили прекрасне враження, особливо на чужинців, які гаряче дякували за присмєно проведені години.

У Польщі

— З життя Українського Наукового Інституту. 22 листопада б. р. відбулися перші в цьому академічному році публічні виклади Інституту. В першому докладі — «На переломі» — проф. О. Лотоцький дав огляд національної думки в переломовому часі українського життя — в кінці XVIII — початку XIX ст. Що-до цієї доби, панують погляди, посилені в час ювілею Котляревського, які український національний рух виводять безпосереднє од Котляревського, що дав ініціативу та утворив традицію. Прелєгент пояснює повстання такого погляду з московських ідеологічних тенденцій; з тих тенденцій українська, старо-руська письменність перервалася на Україні і продовжувалася на Московщині, українське ж та білоруське письменство стають, з того погляду, сторонніми напливами, що повстали пізніше та без органічного зв'язку з основною руською традицією. Зазначивши коротко непереривність національної традиції з початків свідомого чи навіть ще півсвідомого життя української нації, проф. О. Лотоцький докладніше спинився на угорі згаданої доби, що вважається за найбільш мертвий, пропаший час в процесі української національної думки. Всі зовнішні обставини, дійсно, провадили натурально до того, витворюючи зверхні ознаки асиміляції, за яких, здавалося, не могло бути мови про якісь націо-

нальні стремління культурні, тим більш-політичні. Але в дійсності були навіть у тодішньому життю українському явища, що живили національну думку та викликали певні плани й надії на майбутнє. В дальшому промовець заналізував ознаки національної свідомости у всіх шарах тодішнього українського громадянства, що виявлялася не лише в романтичних симпатіях до колишньої славної минувшини, до українського побуту, мови, пісень, але і в політичних стремліннях, що викликали обурення й спротив; з боку російського правительства, що змагало «к рукам прибрать» Україну. Врешті ріжні шари української нації, поріженні соціально, з'єдналися в одній акції національній, і органом того обєднання стало слово — народня мова нової української літератури, що стала представницею інтересів народньої маси. Українська література нерозривно зв'язується з долею народа і дістає життєве значіння доти і остільки, деки і оскільки інтереси має важитимуть у життю людському. В тім самім напрямі народне - демократичному, поруч і в зв'язку з письменством, розвивається і цілий національний рух український. Розвивається з того коріння і на тих засадах, як виявлявся він і в доби розцвіту української національної справи, і в темні доби упадку, якою був кінець XVIII ст.

Другий доклад на тему «Зелений клин» (Краї Далекого Сходу) вголосив др. Т. Олесюк. Прелєгент накреслив досить широко історію розвитку переселенського руху з України і подав характеристику окремих українських колоній, таких як Зелений і «Сирій» Клин, з погляду заселення їх українськими виселенцями. Одправним пунктом докладу, під кутом зору якого докладчик розглядав усі явища української міграції і відносин українських колоній до своєї метрополії, було бажання встановити загальні принципи української міграційної політики, виходячи з державних інтересів України.

— 6 грудня відбулися виклади

проф. В. Біднова і проф. Р. Смаль-Стоцького. Перший вигляд був на тему: «Марьян Дубецький і його праці по історії Степової України». Подавши коротку біографію цього польського історика, прелєгент зупинився на двох його працях з історії України: одна про польську кріпость на Дніпровських порогах — Кайдак; друга — про бій на Жовтих Водах — і подав критичну оцінку обидвох цих історичних розвідок.

Доклад проф. Р. Смаль-Стоцького був присвячений історії української боротьби за незалежність підчас світової війни. Докладчик накреслив працю Союза Визволення України в центральних державах, означив історичні і міжнародні умови, в яких ця праця відбувалася, і виявив значіння цієї праці в боротьбі України за незалежність.

Румунія

— В знак вірности прапорам У. Н. Р.

З нагоди Різдвяних свят та нового року, Громадсько - Допомоговим Комітетом — в імені української еміграції в Румунії — вислано панові Заступникові Голови Директорії і Головному Отаманові Військ і Флоти Української Народньої Республіки таке привітання:

«Минув ще один рік тяжких мук для нашої поневоленої батківщини і вимушеного перебування на чужині для нашої еміграції.

Надходить новий 1932-й рік. Об'єднана українська еміграція в Румунії, вважаючи себе частиною активної дієвої армії борців за волю України, перебуває в стані постійної моральної мобілізації.

В знак вірности прапорам УНР, вона засилає у Вашій Особі нашому державному проводові побажання веселих свят і щасливого Нового року; вона глибоко вірить в те, що більшу частину хресного шляху Україною пройдено та що світанок нового віль-

ного державного життя надходить.

Українська еміграція в Румунії просить прийняти запевнення, що вона не знає такої жертви, якої вона-би не принесла, щоби цей світанок наблизити та щоби свій обов'язок перед батківщиною і перед державним проводом України вона сумлінно виконує і буде виконувати й далі, як під час свого перебування на чужині, так і в той момент, коли сучасні методи боротьби доведеться їй знову міняти на зброю. Підписали: За Голову Комітету Д-р Василь Трепке і Секретар Дмитро Геродот.

— В знак єдности. З нагоди нового року Громадсько - Допомоговим Комітетом Української Еміграції в Румунії розіслано всім організованим Громадам таке привітання:

«В тяжких обставинах доводиться українській еміграції зустрічатися на чужині черговий новий 1932-й рік.

Але невимовно тяжче зустрічають його на нашій рідній землі на Україні, де в містах люде сидять в нетоплених хатах, бо не мають палива, а на селі не тільки без традиційної української ковбаси, кути та узвару, але й без хліба, який большевицька влада силою забрала у селянина-хлібороба.

Ніколи ще арешти на Україні не носили такого масового характеру, як в минулому 1931-му році. Позарештовували та повисилали на північ і в першу чергу на Соловки не тільки всіх тих, які приймали будь-яку участь в українській визвольній боротьбі і були у большевиків на особливому обрахункові під рубрикою: «Петлюрівців», але переведено масової арешти серед бувших українських ес-ерів, що з першого ж дня приходу большевицької влади, стояли на совітській платформі, позарештовували і порозстрілювали емігрантів - галичан, які займали до останнього часу визначні становища в совітській адміністрації і нарешті почалося усунання, переводяться арешти

і висилки серед українців-комуністів.

Коротше кажучи, під тиском зростаючої на Україні національної свідомости, під постійною загрозою вибуху на Україні української національної стихії, про яку виразно пише вже чужа нам закордонна преса, Москва переводить на Україні генеральну чистку, намагається вогнем і мечем придушити всякий спротив українського населення й примусити його й далі бути рабом жорстоких панів з комуністичними партійними білетами.

Не легко і нам на чужині, але-ж знаємо, що з кожним новим роком ми наближаємося до нашої державної мети, а через те кожний з них ми зустрічаємо з радістю і з живою надією.

В цій непереможній вірі, в тій нашій єдності, яка згуртувала

нас навколо своїх національних організацій, навколо нашого Державного Центру — велика наша моральна сила і не менша наша перевага перед нашим ворогом, в лавах якого вже не має ні єдності, ні віри в перемогу.

Силою багнетів він намагається затримати своє панування над стероризованим людським духом, але багнетами можна певний час управляти, але-ж сидіти на них довгий час не можливо.

Єднаймося-ж і далі! В знак цієї єдности Громадсько - Допомоговий Комітет Української Еміграції в Румунії засилає вам своє святкове привітання і бажає всім борцям за волю України — політичним емігрантам — щасливого Нового Року. Слава Україні!

За Голову Комітету: Др Василь Трепке,
Секретарь: Дмитро Геродот.

Зміст.

— Париж, неділя, 17 січня 1932 року — ст. 1. — К. Ніко. Листи до земляків, I. — ст. 2. — В. Садовський. А все таки... — Ст. Сірополко. Безсилля большевицької влади у боротьбі з контрреволюцією шкільних підручників — ст. 7. — М. Ковальський. Смерть і похорон Андре Мажно — ст. 10. — Микола Шульгин (некролог) — ст. 13. — Похорон Миколи Шульгина — ст. 14. М. З діяльності «Музею Визвольної Боротьби» — ст. 17. — З 20-тиліття артистичної діяльності кобзаря В. Ємця — ст. 18. — Маленький фельетон: В. Валентин — «Промова» — ст. 21. — 3-ій З'їзд б. Вояків Армії УНР у Франції — ст. 21. — І. Липовецький. Шостий з'їзд інженерів та техніків українців-емігрантів в Польщі — ст. 23. — Лист з Персії — ст. 25. — В. С. З життя й політики — ст. 26. — O v s e r v a t o r. З міжнароднього життя — ст. 30. — З широкого світу — ст. 32. — Хроніка: З Великої України — ст. 34. — З життя укр. еміграції: у Франції — ст. 37. — В Польщі — ст. 39. — В Румунії — ст. 40.

Українська Громада в Парижі

улаштує у суботу 23-го січня о 9 год. вечора

АКАДЕМІЮ ПРИСВЯЧЕНУ 14-ій річниці ПРОГОЛОШЕННЯ САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ та 13-ій річниці ПРОГОЛОШЕННЯ СОБОРНОСТІ ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНСЬКИХ.

Академія відбудеться в помешканню Громади 49, авеню д'Орлеан. (Брасері дю Комерс) Париж 14.

Справоздання

Комітету вшанування пам'яті помершого 18 грудня 1919 р. у Рівному
Командуючого Військами УНР Отамана Василя Никифоровича
ТЮТЮННИКА .

14 жовтня 1931 р. на Дубенському цвинтарі у Рівному на могилі Отамана Василя Тютюнника відбулося урочисте посвячення пам'ятника, вибудованого заходами Комітету на гроші, які збирано українське громадянство протягом 1929-1931 р.

При цій нагоді, Комітет подає до загального відома докладний звіт:

I. Комітет розіслав 50 підписних листів, на які було зібрано і надіслано до Комітету слідуєчі суми:

Ч. Ч. підписних листів	Від кого	Сума		Примітка	
		зл.	гр.		
1 і 2	Полк. М. Садовський, Варшава	75	00	40 лей румунських	
3	Полк. І. Литвиненко, Рівне	128	55		
5	Ген. Є. Білецького, цукр. Бабин	34	00		
8	Ген. А. Загородського, Каліш	18	00		
12	Сот. Л. Макаревич, Білосток	15	00		
13	Якова Возняка, Біловіж	14	60		
15	Сенатора І. Гловацького, Остріг	35	00		
19	Івана Павлучинського, Тарнів	8	00		
20	Сот. І. Барила, Лодзь	5	00		
21	Полк. П. Черненко, Петраків	16	50		
23	Сотн. Ол. Калюжний, Ковель	52	00		
25	С. Михайлишина, Рейовець	11	00		
26	В. Березовського	3	00		
29	П. Шульги, Блудень	5	00		
30	С. Рудичіва, Битків	12	00		
31	Полк. С. Білецького, Станіславів	10	00		
33	Сотн. М. Кошука, Горунь	8	70		
36	Хор. С. Новака, Даничів	13	50		
37	О. Танцюри, Олика	16	50		
38	М. Курси, Площично	22	00		
40	Ю. Кравченка, Поріче	9	50		
41	В. Коновала, Жирардів	19	50		
42	Хор. С. Новака, Даничів	69	85		
43	В. Кавера, Горохів	20	00		
45	Полк. О. Волосевича, Кремянець	34	65		
46	О. Осадчого, Паржече	24	50		
47	Т. Синельника, Свідель	4	00		
49	І. Чайківського, Цеханів	8	00		
50	Пана Коновалова, Здолбунів	13	35		
без черги	Відділу У. Ц. К. в Острозі від Климовича	30	00		
Разом		736	70		і 40 лей

II. Комітет видаткував на будову пам'ятника і огорожі слідуєчі суми:

Ч. Ч.	На що витрачено	Сума		Примітка
		зл.	гр.	
1	Значки штемплєві на умову	7	70	
2	Підрядчику А. Самійло за будову пам'ятника	700	00	
3	Мармурова дошка	12	00	
4	Підвода	2	00	
5	Друк 50 підписних листів	6	50	
6	Висилка 45 підписних листів по 75 гр.	33	75	
7	Ланцюг 55,5 кіло (10 метрів)	26	00	
8	5 стовбців залізо-бетонових	30	00	
9	Установка огорожі навколо пам'ятника та фарбування	20	00	
10	Ріжні видатки зв'язані з посвяченням пам'ятника 14 жовтня 1931 р.	44	00	
11	Фотографії (підчас посвячення)	12	00	
12	Ріжні поштові видатки 40 лей рум.	—	—	
	Разом	893	95	i 40 лей
	Заборженість Комітету виносить	157	25	

У В А Г И :

I. Підписні листи ч. II від О. Юшко (Гродно) і ч. 16 від Святослава Шрамченка (Ченстохов) отримано без вписів пожертв.

II. Підписний лист ч. 9 надісланий до п. проф. В. Андрієвського (Каліш), згідно з повідомленням п. професора не був ним одержаний. Лист цей вважається за неважний.

III. Підписний лист ч. 6 Семенов Лещуком (Кремянеччина) не повернуто до Комітету. Пан Лещук повідомив, що цей підписний лист разом з грішми 17-18 зл. був ним переданий Якову Легіну для доручення Комітету.

Комітет до цього часу не отримав ані листа, ані грошей.

IV. По підписному листу ч. 22 зі Львова має бути вислано до Комітету біля 70 зл., які частково покривють борг Комітету.

V. Не повернуто до цього часу підписних листів: ч. 4. — К. Климівичем (Острів), ч. 7. — Дем'яном Базилюком (Ст. Гайнівка), ч. 10 — п. М. Савицьким (Луцьк), ч. 14 — М. Мартинюком (Олександрів), ч. 17 — Г. Тимошенком (Краків), ч. 18 — М. Обертинським (Хршанів), ч. 24 — В. Соломко (Луцьк), ч. 27 — В. Головня (Стрілково), ч. 28 — І. Лихотько (Камень-Козирський), ч. 32 — С. Хоменко (Тарнопіль), ч. 34 — Б. Рукіним (Барановичи), ч. 35 — Д. Федоренком (Волковиськ), ч. 39 — М. Шадріном (Янів коло Пінська), ч. 44. — М. Мандрикою (ст. Лесно), ч. 48 — І. Крашановським (Білосток).

VI. З огляду на те, що Комітет по сповненню свого обов'язку і по виготованню справоздання закінчив свою діяльність і всі документи надіслав до Укр. Військово-Історичного Товариства (Варшава, Саська Кемпа, вул. Ельстерська 8, полк. Садовський). — то Комітет звертається до всіх, хто досі не повернув підписних листів — надіслати їх разом з зібраною готівкою до Українського Військово-Історичного Товариства.

Секретар

Скарбник

Голова Комітету

(підпис нечиткий)

Багриновська (—)

Н. Литвиненко (—)

Допомоговий Комітет при Українській Реф. Реальній Гімназії в Ржевницях.

Девіз: «ДБАЙМО ЗА НАШУ МОЛОДЬ».
До В. Ш. Українського Громадянства.

Управа Комітету, випускаючи черговий **Грошевий Звіт** за час з 1 вересня по 1 грудня 1931 р. просить всіх В. Ш. П. П. Жертводавців прийняти найщирішу подяку за дотеперішню їх матеріальну допомогу та сподівається, що й на далі наше Громадянство не залишить нас без своєї помочі.

До цього Управа вважає потрібним подати наступні інформації. Дотеперішня мета Комітету — поміч учням гімназії, що не мають урядової допомоги, — з початком 1932 р. поширюється на матеріальну поміч цілій гімназії, як інституції. Викликано це скороченням (у зв'язку з госпордарчою кризою) урядової субсидії до мінімуму.

Комітет є свідомий всієї відповідальності та тягару ролі, що випала на його долю, але сподівається, що свідоме Українське Громадянство допоможе йому, як і досі, з успіхом виконати його завдання. А до такої нації управнює нас та висока мета, для якої існує гімназія: запобігти денационалізації молодого покоління емігрантів та виховати з нього достойних наступників батьків у будучій боротьбі за волю України. — Те, що не пощастило нам, хай пощастить нашим дітям.

Дбаймо ж про тих дітей і не даймо їм загинути для української нації. Не соромтесь за висоту жертви: хай то буде 1 кор., або 50 гел. — бо ж «з миру по нитці — голому сорочка».

Зі щирою пошансю:

М. Хлюр, проф. гім.
Голова

І. Проскурівський,
Скарбник

Калинець
Секретарь

Грошевий звіт

Допомогового Комітету при У. Р. Р. Г. в Ржевницях
за час з I. IX по I. XII 1931 року

Прибуток:

	Гч.
1. Членські внески	1.115.50
2. Пожертви	9.039.40
3. Платня батьків за дітей	1.985.90
4. Різні поступлення	1.562.30

Разом 13.703.10

Видаток:

	Кч.
1. Утримання бурси (мешкання, світло, паливо, підтримання чистоти)	2.006.95
2. Утримання вихованців (харчі, одяг, шкіл. прил.)	6.842.50
3. Грошеві допомоги	1.411.30
4. Пошта, канцелярія та агітаційні друки	1.391.20
5. Інвентар	44.—
6. Одяговий фонд	1.807.80

Разом 13.503.75

Готівка в касі на I. XII. 1931 року:

199.35

М. Хлюр, голова р. в.

І. Проскурівський, скарбник р. в.

ВИКАЗ ПОЖЕРТВ:

З Чехословаччини:

1. Від Ліги Націй через п. проф. С. Русову — Кч. 3295. —, 2. Український Жіночий Союз у Хусті — 1200.—, 3. Проф. Др. І. Горбачевський — 320.—, 4. С. Воронезький — 300.—, 5. Др. П. Герасименко — 200.—, 6. О. Морозова — 200.—, 7. В. Пулько — 200.—, 8. А. Станецький — 200.—, 9. Інспектор Зах. Било — 150.—, 10. Др. А. Яковенко — 138.— (зібрані на святі 1 листопаду у Празі), 11. Др. В. П. — 120.—, 12. Др. О. Пестрименко — 120.—, 13. В. Гетьманчукова — 100.—, 14. Д-р Ю. Добріловський — 100.—, 15. Др. П. Лісецький — 100.—, 16. Др. Пархоменко — 100.—, 17. Др. М. Піроженко — 100.—, 18. В. Рабинок — 100.—, 19. Буд. Й. Сухий — 100.—, 20. Дир. шк. С. Чайка — 100.—, 21. І. Корнеляк — 90.—, 22. І. Тимофіїв — 80.—, 23. Українськ. Всепроф. Робітнич. Союз в ЧСР — 66.—, 24. Др. А. Аргимович — 60.—, 25. Д. Боханек — 60.—, 26. Др. В. Васильків — 60.—, 27. М. Вовнова — 60.—, 28. А. Гнатоюва — 60.—, 29. Инж. Д. Головка — 60.—, 30. К. Городечна — 60.—, 31. Инж. С. Зеркаль — 60.—, 32. Дир. шк. О. Онуляк — 60.—, 33. Др. М. Шаповал — 60.—, 34. Инж. П. Ярмоленко — 60.—, 35. Проф. С. Шелухин — 55.—, 36. С. Джубан — 53.—, 37. Др. Г. Белей — 50.—, 38. О. А. Волошин — 50.—, 39. І. Гренюк — 50.—, 40. Др. Я. Зозуля — 50.—, 41. М. Зубрицький — 50.—, 42. Др. О. Ліпський — 50.—, 43. Инж. Є. Науменко — 50.—, 44. Др. Б. Ставинський — 50.—, 45. Инж. М. Трепет — 50.—, 46. Р. Чейхан — 50.—, 47. Др. А. Городинський — 40.—, 48. Проф. Д. Дорошенко — 40.—, 49. Полк. П. Крицький — 40.—, 50. П. Смола — 40.—, 51. Проф. О. Ейхельман — 35.—, 52. Е. Вировий — 30.—, 53. Проф. К. Загдінський — 30.—, 54. Инж. Д. Зубченко — 30.—, 55. Инж. Мосендз — 30.—, 56. А. Свіжинська — 30.—, 57. М. Ясінь — 30.—, 58. Инж. П. Білий — 20.—, 59. А. Бардинь — 20.—, 60. Л. Бризгунова — 20.—, 61. Л. Войтович-Волощаква — 20.—, 62. Инж. Гладій — 20.—, 63. А. Кир — 20.—, 64. Н. Кузьмін — 20.—, 65. Проф. С. Медвідь — 20.—, 66. Др. А. Малик — 20.—, 67. Инж. А. Мельничук — 20.—, 68. Проф. О. Одарченко — 20.—, 69. Др. М. Равич — 20.—, 70. Спілка Українських Інженерів у Братиславі — 20.—, 71. Проф. С. Смаль-Стоцький — 20.—, 72. Є. Шаповалова — 20.—, 73. Проф. Ф. Щербина — 20.—, 74. В. Каралуп — 15.—, 75. П. Барчук — 10.—, 76. Учит. В. Бучинський — 10.—, 77. Др. А. Гончарів - Гончаренко — 10.—, 78. Проф. С. Дністряньський — 10.—, 79. Инж. Єременко — 10.—, 80. Инж. М. Захарченко — 10.—, 81. Инж. І. Зінченко — 10.—, 82. Инж. Я. Івантишин — 10.—, 83. П. Курчицький — 10.—, 84. Доц. Инж. О. Коваленко — 10.—, 85. Инж. М. Метельський — 10.—, 86. Проф. І. Мірчук — 10.—, 87. А. Михайлюкова — 10.—, 88. Инж. С. Семашко — 10.—, 89. О. Самойлович — 10.—, 90. М. Секретар — 10.—, 91. Инж. Г. Статникова — 10.—, 92. Инж. С. Химочка — 10.—, 93. Инж. Т. Шевченко — 10.—, 94. Др. В. Яшан — 10.—, 95. Лект. В. Приходько — 5.—, 96. Проф. В. Щербаківський — 5.— (в коронах чехосл.).

З Польщі:

1. С. Хома — 120 зл. п., 2. Єпископський Ординаріят у Станіславові — 100.— зл. п., 3. «Союз Українок» у Бориславі — 100.— кор. чес., 5. Митрополит гр. Андрій Шептицький — 50.— зл. пол., 6. М. Слозар — 30 зл. пол., 7. Ф. Корнійчук — 30.— зл. пол., 8. М. Лішинський — 25.— зл. пол., 9. Н. Ліщукевич — 25.—, зл. пол., 10. Є. Микитин — 20.—, зл. пол., 11. М. Ткаченко — 20.— зл. поль., 12. Генер. П. Шандрук — 11.— зл. пол., 13. Проф. І. Фешенко.-Чопівський — 10.— зл. пол., 14. К. Черняхівський — 10.— зл. пол., 15. А. Хмарук — 10.— зл. пол.

Примітка: Жертви з Польщі показані за час з 30 червня по 1 грудня 1931 р.

З інших країн:

Бразилія: А. Коршнівський — 100.— кор. чеськ.

П.-А. С. Ш.: П-ні Марголіна-Гансен — 99.— кор. чеськ.

Франція: Сотн. І. Г. — 10.— фр. франків.

По жертви рідчима (одяг, взуття, білизна):

1. Укр. Жіночий Союз у ЧСР., 2. А. Гнатюкова, 3. Доц. М. Добриловський, 4. Др. Ю. Добриловський, 5. П-ні Кучерявенкова, 6. Инж. І. Іванець, 7. Др. О. Огородникова, 8. Инж. Г. Пустовар, 9. Є. Шлендікова.

До В. Ш. П. БАТЬКІВ - УКРАЇНЦІВ.

Бажаючи зібрати як найповніші відомости про українських дітей на еміграції, які потребують середнєшкільної освіти, нижче підписані організації ласкаво прохають вп. п. батьків та опікунів подати відомості про своїх дітей, належно вповнивши долученій до цього запитник, що його виготовив Допомоговий Комітет при Укр. Реф. Реал. Гімназії в Ржевниціях.

Ржевниці, дня 29. XII. 1931 р.

За Батьківський Комітет при У. Р. Р. І.: Доц. В. Січинський, р. в.

За Допомоговий Комітет при У. Р. Р. І.: Проф. г. М. Хлур, р. в.

За «Українську Рідну Школу в Ч. С. Р.»: Доц. Б. Лисянський.

ДОПОМОГОВИЙ КОМІТЕТ ПРИ УКРАЇНСЬКІЙ РЕФ. РЕАЛЬНІЙ ГІМНАЗІЇ В РЖЕВНИЦІЯХ БІЛЯ ПРАГИ. ЗАПИТНИК

для батьків, родичів чи опікунів, що бажають своїх дітей віддати в науку до Української Реформованої Реальної Гімназії в м. Ржевниціях біля Праги у Чехословацькій Республіці.

1. Ім'я та прізвище хлопця чи дівчини. — 2. День, місяць і рік, коли дитина народилась. 3. Де дитина народжена. — 4. Ім'я батька, прізвище батька, де народжений батько дитини, коли народився батько. — 5. Ім'я матері, прізвище її дівоче, де народжена, коли народжена, якої національності. — 6. В якій школі дитина вчиться зараз та до якої класи ходить. — 7. У кого працює батько дитини й чим є зараз. — 8. Скільки батько заробляє тижнево або місячно. — 9. У кого працює мама дитини й скільки дістає за працю місячно або тижнево. — 10. Скільки всього має дітей, дівчат, хлопців, і скільки кожному років. — 11. Чи уміє ваша дитина по українському говорити, читати чи писати. — 12. Поштова адреса батьків, родичів чи опікунів дитини. — 13. Чи мають батьки дитини громадянство Чехословацької Республіки (пшислучност) чи є емігрантами і живуть «на пружа».

ЗАКЛИК ДО БАТЬКІВ-УКРАЇНЦІВ

В м. Ржевниціях коло Праги вже осьмий рік існує Українська Реформована Реальна Гімназія. Ціль цієї школи полягає в тім, щоб дітям українських емігрантів дати можливість дістати гімназіальну освіту у своїй рідній українській школі. Це є дуже важним, бо діти наші, що вчитимуться в чужих школах, перебуваючи весь час серед дитвори иншого народу, забувають свою рідну мову, забувають свою батьківщину, забувають, хто вони є, «чиїх батьків діти»...

Святим обов'язком нашим перед Україною є виховати з наших дітей вірних синів дорогої поневоленої нашої батьківщини, синів, що колись з більшим успіхом, умінням та щастям, ніж ми з вами, будуть боротись за визволення Рідного Краю.

Отже, гімназія в Ржевніцях є єдиною інституцією, що піклується цією справою. В гімназії діти дістають середню освіту, яка їх потім управнює до вступу на високі школи скрізь за кордоном і тут. При гімназії є два інтернати: хлопчачий і дівочий, в яких діти виростають, оточені батьківською опікою професури й виховничого персоналу.

В інтернаті діти дістають мешкання, світло, постіль, книжки й шкільне приладдя, а також 4 рази денно харчі. Де-яким учням видається також одяг, взуття й білизна.

Зараз в гімназії живе й учиться понад 100 душ дітей — хлопців і дівчат.

Запитаєте: а хто ж то саме платить за науку та утримання тих дітей, на чії кошти існує гімназія?

Відповідаємо: більшу частину грошей дає Міністерство Освіти Чехословацької Республіки, решту (до цього часу коло 26.000 кч.) доплачує Допомоговий Комітет, а також батьки учнів. З початком 1932 року поміч Гімназії від Мініст. Освіти має бути зменшена у зв'язку з загальною кризою й тоді Комітетові прийдеться доплачувати біля 100.000 кч. а то, може, й більше.

Де Комітет бере гроші? Управа Комітету розсилає заклики до українських громадян по цілому світу з проханням про пожертви на гімназію та на утримання дітей бідних батьків. Жертвенне українське громадянство, оцінюючи належно велику та важливу національну працю Гімназії, охоче йде нам на зустріч, і Комітет на протязі трьох років свого існування ні одного року не мав дефіциту, тоб-то залеглостей боргових.

Дозволяємо собі сподіватись, що так буде й на далі. А тому й розсилаємо цей запитник з метою зібрати наших дітей до рідної школи.

Щось дадуть батьки дітей, щось збере Комітет, щось випросимо у влади Чехословацької Республіки, яка так охоче завше йшла нам на допомогу, й таким чином зробимо з наших дітей свідомих та освічених українців.

Просимо цей запитник заповнити й надіслати на адресу Комітету до 15. II. 1932 р., бо завчасу потрібно знати кількість дітей, що мають вступити до Гімназії для того, щоб знати, скільки саме потрібно грошей на їх утримання та мимо того треба своєчасно поалагодити цілий ряд необхідних формальностей.

З пошаною: УПРАВА КОМІТЕТУ.

Адреса: Revnice u Prahy, Dpomohovuj Komitet, pri Ukr. gymnasiu.

Коли самі не маєте дітей, зашліть тим, хто їх має. Зробіть добре діло.

XX

Инж. Ю. Яковлів (Бельгія) замість новорічних поздоровлень жертвує 25 фр. фр. на безробітних.

Кожен українець повинен знати адресу Української Бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі: 41, Rue de la Tour d'Auvergne, Paris 9-e, France.

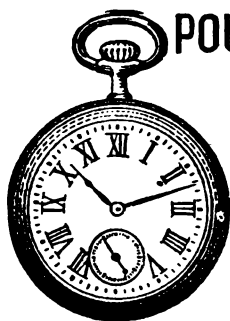

Українська Бібліотека ім. Петлюри в Парижі переїхала на нове ліпше помешкання. Що ви зробили, щоб допомогти їй?

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ ТЕОДОР САВУЛА У ВІДНІ

має на складі усі українські книжки, листівки, карти-
ни, мапи і укр. товариські значки. На бажання висилає свій великий
ілюстрований каталог.

POUR

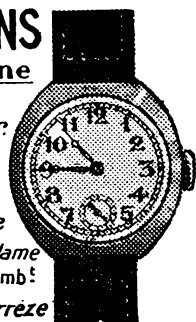
Frs. NOUS LIVRONS
une montre et chaîne
ou bracelet parfaite

*homme, dame, à remontoir,
mouvement très solide
soigneusement réglé 36 h.*

chronomètre : garantie
6 ans. simili or, argent. Même

*prix : bracelet homme ou dame
luxueux choix* Envoi contre remb!

DORAT à BRIVE. Corrèze

ENVOI FRANCO PORT ET EMBALLAGE POUR TOUTE GARE GRAND RESEAU
Porcs pesant 100 kilos à 7 mois et 200 kilos à 10 mois

PORCS

Croisements sélectionnés anglais et craonnais
Fermiers, éleveurs, achetez directement à la production, supprimez l'intermédiaire
J'expédie immédiatement les commandes par caisse de
2, 3, 4, 5, 6, 8, 10 porcs, franco dans toutes gares de France
transport, emballage, mortalité et responsabilité de route à ma charge

PORCS de 58 jours env. 80 fr. fco
PORCS de 2 mois env. 90 --
PORCS de 2 mois 1/2, 18 k. env. 105 --
PORCS de 3 mois 22 k. env. 130 --
PORCS de 3 mois 1/2, 26 k. env. 160 --
PORCS de 3 à 4 mois, 31 k. env. 190 --

Mâles et Femelles pour reproduction sur demande

Assurance gratuite 6 mois contre la mortalité

Ecrire : CREMON Elie Domaine d'Imbert, BRIVE (Corrèze)

SAUCISSONS

Pur porc sec garanti.	25	fr. le kg.
Porc et bœuf sec Arles	16	--
Porc et bœuf étuvé.	10	--
Saucisse fraîche pur porc	13	--
Pâté de foie et fritons <small>cuits au four</small>	12	--

*Marchandise expédiée en colis postal 4 et 9 kilos
franco port et emballage toute gare tous les jours*

Mandat, Remboursement, Crédit après références

Ecrire : **TUDOR, Salaisons, BRIVE (Corrèze)**

MOUTONS ET BREBIS

Nous pouvons vous expédier immédiatement des agneaux agnelles bœllers, brebis, mouton, genre berrichon, lauraguais, quercynois, ayant actuellement 2 à 3 Kgs de laine. Nous garantissons tous ces animaux de 1re qualité, sains et de bonne venue, bêtes rustiques pouvant rester dehors par tous les temps.

EXPÉDITION FRANCO PORT ET EMBALLAGE POUR TOUTE GARE

Agneaux petits 3 mois, sevrés, qui mangent bien..	90 fr.
Agneaux ou Agnelles 3 à 4 m sevrés saines et vigoureux..	100 fr.
Agneaux ou Agnelles 4 à 5 mois, 20 kg. environ..	150 fr.
Agneaux ou Agnelles 8 à 9 mois, 28 kg. environ..	180 fr.
Moutons ou Brebis 10 à 12 mois, 35 kg. environ..	190 fr.
Brebis 13 à 14 m., 40 kg. env., pouvant être mère..	220 fr.
Brebis avec son agneau.....	300 fr.
Brebis avec deux agneaux (doubles).....	400 fr.

PÉTITS PORCS D'ÉLEVAGE DISPONIBLES TOUTE L'ANNÉE

Indiquez-nous lisiblement à la commande votre adresse et gare destinataire.

CRÉMON Elle, BRIVE (Corrèze)

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V^e
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Педагог — Комітет.

Адміністратор : Ил. Косенко

Le Gérant : M-me Perdrizet.